Motýlek

Němý

Divadelní
Biblioteka.

Vydává
Jaroslav Pospíšil.

Svazek 122.

Obsahuje:

Motýlek.
Němý.

V Praze.
Nákladem knihkupectví Jarosl. Pospíšila.
1873.

od

MOTÝLEK.

Veselohra ve čtyrech jednáních

od

Aur. Urbaňského.

Z polštiny přeložil A. J. Kostelecký.

Němý.

Žert v jednom jednání.

Dle A. z Kotzebue

volně vzdělal

V. J. Kavka.

V Praze.

Nákladem knihkupectví Jarosl. Pospíšila.

1873.

Knihtiskárna: J. Otto v Praze.

Motýlek.

Veselohra ve čtyrech jednáních.

Osoby:

Kleofáš Šmíd.
Helena, jeho manželka.
Marie, jejich dcera.
Josefa, sestra Šmídova.
Tomáš Břitva.
Leonard.
Vavřinec.
Paní **Paplevičová.**
První, Druhý, Třetí – host.
Listonoš.
První, Druhý – nádenník.
Sluha, **Julie,** komorná – u Šmída.

Děj ve hlavním městě v domě Šmídově na předměstí.

Jednání první.

Pokoj v domě Kleofáše Šmída. Na levo od obecenstva vpředu jeviště stůl, před ním sedí Josefa, vykládajíc si pomalu karty. Tvář má žlutým šátkem podvázanou. Často si šňupne.

Výstup 1.

Josefa.

Jos. (sama, míchá karty, jsouc zamyšlena). Již potřetí mi karty totéž povídají. (Skládá karty.) Hm, to je zvláštní! Kulový král opět s kulovou dámou — kulový král, to je svobodný muž, kluk znamená myšlénky, a ty myšlénky jsou při dámě. O jemine, samé kule! hm, toť zvláštní, již potřetí; to není bez příčiny! — Aj, aj! zelená desítka, to není pouhá náhoda, již potřetí padá vedle dámy jako naschvál zelená desítka, to znamená mnoho! toť svatba, ano svatba! A hle! na mou pravdu, co vidím? nejsemť ve snu! asi tři v jedné řadě, to bude změna! Jen ta žaludová dáma, ta mi leží v hlavě; to jsou pletky, intriky, pomluvy. Již pětkrát mi muže odradili! žárlivost, žárlivost! (Po chvíli.) Zdali se vdám? Toť se ví že vdám, tak mi karty povídají, a karty nelhou. Ó hned bych je zlíbala! Král kulový, kluk kulový a dáma kulová, tři v jedné řadě! až mně z toho jde hlava kolem! Ej, rozumím, rozumím, pan Břitva; ano, ano, budu se vdávat; karty mně neselhou.

*

Výstup 2.

Kleofáš. Břitva. Josefa.

Kleo. (slušně oděn, ale kabát má na falešné knoflíky zapjatý a v nepořádku; mluví rychle a dělá živé posuňky). Ale milý sousede, milý doktore, již se mně tvé důvody po čertech znechutily!

Břitva (starý mládenec, pořádně zapjatý, vzpřímený; na krku má bílý šátek, vysoký límec, bradu vzhůru; okuláry zelené, hlavu lysou, hůlku s rukovětí ze slonové kosti; vousy oholené, tak že jenom dva chvostíky pod nosem je viděť). Neboť při té příležitosti jde o mé štěstí!

Kleo. Ale dej mně — (Uzřel Josefu, která hledí ukryti karty, chytá je a hází na zem.) Co to? fuj! Sluší se to? pořád jen karty a karty! Těm čertovským obrázkům není konce, celý den a celou noc.

Jos. (na rozpacích). Ale bratře . . .

Kleo. (běhá po pokoji). Fi! tak pánu Bohu den ukrádat!

Jos. I ty safra —!

Břitva (hladí si lysinu a jedním skokem octne se u Josefy). Ah, při té příležitosti ať složím — ať jest mi dovoleno vzdáti vám svou nejhlubší úctu. (Líbá jí ruku s přepjatou dvorností; ona se upejpá.)

Kleo. Fi, hádání a karty! Pohleď jenom na tu kartářku. Skandál!

Jos. Co? karty že jsou skandál? Pan bratr dělá větší skandály. Sbírat všelijaké harampátí a jím se chlubit, *to* je skandál! Lépe by bylo hoditi to vše do pece!

Kleo. (chytil se za hlavu). Nevzdělaná! pozbyla jsi rozumu? Víš-li jaká to práce, jaká mozolná práce? Sbírati staré zbytky, vzácné památky, to je něco více nežli dámy a desítky!

Jos. Ach sprosťáku! hrubiáne!

Kleo. To je zásluha, rozumíš?

Jos. (šnupne si, s pošklebkem). Za hlouposti, veliká.

Kleo. Toť se ví že velká.

Jos. Sbírati staré harampátí!

Kleo. (zlostně). Staré harampátí? Tedy přičti k nim i sebe! (K Břitvovi.) A přece se ustavičně posud v kartách hrabe, zdali dostane muže.

Jos. (k Břitvovi, který v rozpacích od ní k němu běhal). A vy, pane, k tomu mlčíte?

Břitva (zdvořile). Nemohu pohříchu jinak, při naskytlé příležitosti —

Jos. (s hořkostí). Ach my ubohé ženské, není již kavalírů, jako byli dříve! Kdo dnes krásnou pleť od pohanění ochrání? Avšak nač? my pohrdáme všelikou pomluvou, ať se pánové sami svou láskou kochají. Ale kde není zásluhy, (s hněvivým pohledem na Břitvu) tam není odměny.

Břitva (trhá sebou). Ale při té příležitosti —

Jos. Není odměny. Přičtěte sám sobě nejcitelnější svou škodu. (Ku Kleofášovi.) Ty však, to každý uzná, já i tvoje žena — uč se slušnosti od pana Leonarda. (Odbíhá rozzlobena.)

Břitva. Pravím při té příležitosti —

Kleo. To mám s ní nesnáze.

Břitva. Krásná pleť má svoje práva.

Kleo. Jdi mi s takovou krásou!

Břitva. Při té —

Kleo. Prosím, sousede, prokaž mi ještě tu službu a na chvilku mně nepřekážej, až svůj poklad uložím. (Rozvine papír a vyndá trepku; nadšeně.) V té trepce —

Břitva. Sousede, dovol mi, abych ti něco pověděl.

Kleo. V té trepce —

Břitva. Sousede!

Kleo. (posadí ho násilně). Ale prosím tě, seď zticha! To je poklad! Chtěl ho dostat pan Petr, ale já dal dvakráte tolik, přidal jsem pětku, a klenot jest můj! Pan Petr ať třebas pukne! (Tajemně.) V té trepce chodila krále Soběského žena!

Břitva. Oho!

Kleo. Dal bych se za ni čtvrtit! (S pýchou pozvedne trepku do výšky.) Pod ní seděl jako baba Jan třetí až do smrti!

Břitva. Ale kdo nám za to ručí?

Kleo. Žid, který mně vždy ty památnosti přináší, zapřisáhl se, že tento poklad přechází dědičně od praděda k dědu. (Zavinuje pečlivě trepku.)

Břitva (pokrčí ramenama, vážně). Teď, sousede, budu prosit za chvilku; mám s tebou něco velmi vážného vyjednávat, tedy při té příležitosti —

Kleo. (posadí ho násilně na stolici, sám si sedne naproti němu tváří v tvář a vrtí sebou netrpělivě). Jen rychle, rychle!

Břitva (vzpřímen). Uváživ, že samota jest věc velmi trudná, a že stav svobodný znenáhla zprotiví se; uváživ, že pro mou nemoc (omakává lýtka) jest mi někoho třeba — dále uváživ, že v kuchyni ničemu nerozumím a nic neumím — uváživ konečně, že již tolik přátel mých se oženilo, předsevzal jsem si právě —

Kleo. (který seděl nepohnut, vzchopí se). Počkej chvilku! (Běží ke stolu a zkouší, je-li balík dobře zavinut; klade ho rovně do prostřed stolu, měří ho očima a rovná; pak se vrátí a opět si sedne.)

Břitva (otíraje si čelo). Chci se ženit!

Kleo. (hledí na velký špendlík u jeho šátku). Probůh, sousede! jenom na okamžik! Co to?

Břitva (vzchopí se). Kde? co? O jemine! pavouk! he?

Kleo. Ne, špendlík! špendlík!

Břitva (odplivuje). To jsem se lekl! nemohu vystát pavouky.

Kleo. Sousede, můj milý sousedíčku! hynu zvědavostí! Odkud to máš? odkud, probůh?

Břitva. Po svém dědu.

Kleo. Dej mi ho! (Políbí jej v obě tváře.) Slituj se nade mnou, dej mi ho, můj roztomilý sousede! Pro tebe to nemá žádné ceny, pro mne je to klenotem, pokladem, na odiv hostem!

Břitva. Ale má záležitost —

Kleo. Chceš se ženit? Ožeň se, bratře, ožeň se, ale dej mně špendlík! Tys hodný člověk! Je tu sestra, žena i dcera, vyber si tedy, která se ti líbí! Tak! (Vytahuje mu špendlík.) Je tedy můj? Můj! A teď mi dej pokoj. (Políbí ho v obě líce.) Jdi k mé ženě. (Vystrčí ho pomalu dveřmi na levo, pak se vrací k stolu a mne si radostí ruce.) Zatím než mi dobrý Leonard, ten vzor šlechetnosti, přislíbené věci pošle, popíšu si tyto drahocenné klenoty, sestavím a nalepím na ně čísla. (Sedá ke stolu.) U mne je pořádek jako v nějakém skladě. Nuže tedy do práce, nalepím čísla.

Výstup 3.

Sluha. Kleofáš. Potom *služka.* Ku konci *nádenníci.*

Sluha (vejde). Z venkova psaní od správce a od polesného.

Kleo. (stříhá papírky). Zanes to paní! (Sluha odejde.) To by ještě scházelo! hospodářství a správa náleží ženě. Ani chvilku nemám pokoje!

Sluha (vejde). Někdo z úřadu je venku.

Kleo. Ať si jde k paní!

Sluha. Kupec nějaký...

Kleo. Jdi s ním k paní! (Sluha odejde.) Úředník, kupec, když nemám kdy! Ach, jenom ne se ženit, totě proklatý obyčej! ani chvilky nemám, abych se mohl oddati své vlastní práci. Co, své vlastní? Ne, já pracuji pro vlast! Ale všichni ti, kteří se žení a berou na sebe sladká pouta, co mají z toho? maří jenom vlohy své. Jaký by ze mne byl velký archaeolog, kdyby —

Služka (vejde). Milostpaní prosí —

Kleo. Táhni; nevidíš že píšu? Jen mně sem lezte, já vás — (Služka odchází.) Ale je to svízel! (Píše.) „Číslo sto třinácté, trepka Marinky." — To je poklad! (Přilepuje nápis; nato bere špendlík Břitvy a píše.) „Číslo sto čtrnácté." — Ach, v tom je háček, jaké tomu dáti jméno? to není otázka ledajaká! „Břitvův starý špendlík" — ne, to nejde! „Starodávný špendlík" — to je málo. „Curiosum" — to je zase mnoho. Hm, syn, otec a děd — sto let mohu směle počítat; tedy to bude tak: (píše) „špendlík stoletý." (Lepí.) Již nesou, již nesou! já se zblázním! (Nádenníci přinesou koš.) Co to máte, lidičky?

Nádenníci. To posílá pan Leonard.

Kleo. To jest u mne dostáti slovu, to je charakter. (K nádenníkům.) Dobře, dobře. (Dá jim zpropitné a vystrčí je.) Sbírka se znamenitě rozmnoží. Není nad přátele, není nad Leonarda. (Klekne u koše.) Velmi si ho vážím, velmi, já i moje žena. — Fuj, jaký to puch! plesnivina! stuchlina! — Však já tu sbírku zvelebím. — Ovej, jaké to folianty!

Výstup 4.

Helena. Kleofáš.

Hel. (ve květových šatech, drží knížku v ruce). Jest mi velmi podivno, že mi pan manžel v domě celý

pořádek kazí. Pro ladajakou hloupost rozesíláš lidi; o půl noci sotva ulehnou, a již na úsvitě je budíš. Celý úřad, soudy uvaluješ *mně* na krk; nevšímáš si vychovávání Marie a jiných domácích starostí, nešetříš mých nervů, vyrušuješ mě ze čtení, zanedbáváš svou manželku, že si už smrti přeju; celé své hospodářství přivádíš na mizinu — a kdo tím vším vinen? hle, takové titěrnosti!

Kleo. (pozdvihne hlavu). Dobrý večer, Heleno!

Hel. Zase nové harampátí!

Kleo. Ale jen poslyš, ženuško. (Otvírá jednu knihu.) „Pegasus s křídly“ — (bere druhou) „Veliký triumf Beliala“ — (bere třetí) „Tři ratolístky olivové“.

Hel. (zacpává si uši). Ach ustaň!

Kleo. Dobře, teď se ani nehnu; ale prosím tě, má dušinko — (vstane a líbá jí ruku) jenom už jdi! (Kleká opět u koše.)

Hel. (vrhajíc se na pohovku). Což já nešťastná nejsem již ani slova hodna? Ach, já umru ze zoufalství! Ó já ubohá opuštěná!

Kleo. (uchopí jinou knihu). Poslyš, Helenko! (Čte.) „Pokáraný hněv“ čili „nová Xantippa“. To bude něco pěkného.

Hel. (vypustí román z ruky a plačíc utírá si šátkem oči). Ach, on mě usmrtí!

Kleo. (pozdvihne knihu). Jaká to vazba!

Hel. (štkajíc). Pro mne již nevykvete žádné štěstí.

Kleo. (vytahuje knihu za knihou). Ó tu sežrali moli! škoda! škoda!

Hel. (jako prvé). Já umru!

Kleo. Tento exemplář chci —

Hel. Zmařil mi jen mladost.

Kleo. Tu schází stránka.

Hel. Mně zbývá už jen hrob!

Kleo. (vyndavá psaní z koše). Ah, psaní od Leonarda! (Helena odhaluje tvář.) Tobě, Helenko!

Hel. (zmatena). Jak?

Kleo. (lhostejně). List od Leonarda, tu ho máš, čti. (Vstává, podává jí list, líbá jí ruku, pak se vrací a opět kleká.) Ó drahý Leonarde! kam to jen všecko dám?

Hel. (čtouc stranou). „Znám, paní, vaše utrpení, a proto přijdu ještě dnes.“

Kleo. (zaměstnán). Co píše? (Bručí něco.)

Hel. (v nesnázích). Víš dobře, že jsem měla bolení hlavy právě když se od nás ubíral; ptá se, jsem-li zdráva.

Kleo. Dobrý Leonard, má citlivé srdce! (Udeří se do čela.) Ó kdyby toho zde bylo jen hodně mnoho! Ale mně nestačí skříně, kam to všecko dám? (V nesnázích.)

Hel. (k sobě). Chce opět přijíti, ó nebesa!

Kleo. (vzchopí se). Vím co učiním, koupím novou skříni, a ty si čti psaní. (Líbá jí ruku, uchopí klobouk, ve dveřích posílá jí políbení a odběhne.)

Hel. (sama). Jaká to neopatrnost! spoléhá příliš mnoho na nevšímavost mého muže. (Po chvíli.) Což ví, že ho miluji? On bude se mnou mluvit — jak mně srdce bije! Kdyby tak muž — ale Bože, což já za to mohu, že o mne nedbá a na mne zapomíná? Proč mi přisahal před oltářem, že mě vždy bude v srdci nosit? I já mu to přisahala, avšak on mě oklamal, nemiluje mě a zrušil tedy přísahu, proč bych já též — a ostatně miluji ho tajně. Či mám pořád jen o samotě trávit věk svůj a stále vléci život svůj v bolu a odříkání se? Mám ve svém nejkrásnějším věku vadnout vedle takového chladného a necitelného člověka? Což si nemohu vyhledati přítele, který by se mnou sdílel radost

i zármutek? (Po chvíli.) Avšak jsem matka, mám dceru a musím pro její budoucnost uzdu klásti své vášni, ano, musím. Slyším kroky, snad je to on — není! Nevím, co mám dělat, zapomínám na svou hanbu! Utlumím hlas svědomí, jenž se tu uvnitř ozývá, na nic, na nic nechci myslit, chci jen Leonarda! Ó přijď!

Výstup 5.

Marie. Helena.

Marie (přiběhne ve krátké bílé sukýnce, vrkoče svázané stužkou splývají volně dolů).

Hel. (rozčilena). Tos ty, Marinko?

Marie. Já, drahá matinko. (Tulí se k ní.) Učila jsem se velmi pilně od samého rána; teta mi pořád vyčítala, že ještě nic neumím, a že jsem svéhlava, a proto z radosti, že konečně učení skončeno, přiběhla jsem se potěšit. Avšak ty jsi smutna, co ti schází, matinko? Snad se rmoutíš, že tatínek se nevrací, anebo jsi nemocna?

Hel. (tisknouc ruku k srdci). Ó nemocna, mé dítě.

Marie. Tedy poběhnu pro lékaře!

Hel. Nikoliv, to vše přejde! (Políbí ji na čele, k sobě.) Ubohé dítě, ty nevíš, co v mém srdci se děje. (Nahlas.) Jdi, hraj si teď s panenkou.

Marie (tulíc se k ní). Mně je zde tak milo!

Hel. (zlehka ji odstrkuje). Jdi jen, jdi.

Marie (naivně). Což na někoho čekáš, matinko?

Hel. (ostře a bádavě). Dítě! (Lahodněji.) Jdi, můj miláčku, můžeš za chvilku přijít zase.

Marie (líbá jí ruku; odbíhajíc, k sobě). Musím teď naschvál tetě zahodit tabatěrku. (Odběhne.)

Hel. (sama). Mělo by vlastní dítě chovat podezření? Ne, to není možna. Avšak mně praví

vnitřní hlas, abych s dráhy cnosti nescházela. Ne, nemohu Marii štěstí zničit. Jak vinná musím býti, když nyní již cítím takový strach! Nechci ho viděť, vytrvám až do konce co oběť v utrpení, avšak co věrná žena, co matka.

Výstup 6.

Leonard provázen *Marií* s balíčkem v ruce. *Helena.*

Marie. Matinko, pan Leonard přece zas přichází a přinesl mi cukroví.

Hel. (na rozpacích, s výčitkou, které Leonard rozumí). Ale to není příhodné. (Vzpamatuje se.) Vy mi kazíte Marinku, pane.

Marie (k Leonardovi, žertovně). Slyšíte, jak vás matinka kárá?

Leon. (ukloní se). Andílek se tak snadno nepokazí.

Marie (smějíc se). Za odměnu pojďte si ke mně sednout na pohovku! Ale kde je tatínek?

Leon. (ukrývaje své rozpaky). Nic neškodí, počkám na něj.

Hel. (k sobě). Můj Bože, celá se chvěji. Bojím se tu s ním zůstati a nemám odvahy — (Nahlas s důrazem.) Můj manžel se hned navrátí.

Marie. Snad se již vrátil; půjdu se podívat.

Hel. (rychle). Zůstaň; pojď sem, mé dítě!

Marie (sedne si k její nohoum).

Leon. (k sobě). Měl bych se mýlit? To jest mi hádankou. Však co, každý začátek je nesnadný, i u ženy. Však já se s ní dorozumím.

Hel. (hladíc Marii čelo). Tys unavena?

Marie. Já? Snad že jsem běžela vstříc —

Leon. Leonardovi, který přináší cukroví.

Marie. Umíte žertovat! Vážím si vaší laskavosti a ne vašich cukrovinek! Ale co je ti, matinko? tys velmi bleda. (Chce vstát.)

Hel. Nic, nic; zůstaň jen sedět.

Leon. (k sobě). To je mrzutá věc; jak se zbaviti dcery?

Marie. Je ti lépe, matinko?

Hel. (tváří se pokojnou). Již mně nic neschází, milé dítě.

Leon. (hledí oknem). Co to vidím? Před branou skáče nějaký cikán s medvědem. To je k smíchu!

Marie (vzchopí se). Matinko, ze zahrady to bude vidět. (Odběhne.)

Hel. (slabým hlasem). Zůstaň, zůstaň jen. (Zakrývá si tvář rukama.)

Leon. (sedne si k ní). Nikoliv, lépe bude, když odejde. Promluvíme spolu, a nikdo nám nebude překážet.

Hel. (po chvilce, nehledíc na něj, nesměle). Co mělo znamenat vaše psaní?

Leon. Na mé psaní se tážete? Což nečtete odpověd již v očích mých? (Po chvilce.) Vy trpíte.

Hel. Ó ano, trpím.

Leon. Ó neuvěříte, jakou s vámi cítím soustrast.

Hel. (rozčilena). Vy!

Leon. Já, který od té doby, co každodenně navštěvuji vašeho manžela, se slzami v očích patřím na vaše muka, na vaše neustálé bolesti! O milostivá paní, jak mnoho útrap srdce vaše uzavírá! (Helena vzdychne a skloní hlavu.) Vy, která jste něžnou citlivost již z mateřských prsou ssála, upoutala jste osud svůj s člověkem srdce kamenného, který nedbá jak by vám porozuměl.

Hel. Již jsem tomu zvykla.

Leon. Ale jaká to obět!

Hel. (bolestně). Obět!

Leon. Vy snášíte jeho ukrutnou pánovitost, a on nešlechetně pro svou podivínskou libůstku na vás zapomíná; vy trávíte noci bez spaní, když on sladce spí; vy proléváte hořké slzy, a on vámi zato pro své pergameny pohrdá.

Hel. (tiše). Děkuji vám, pane, za váš soucit.

Leon. Soucit? Toť příliš málo!

Hel. (vyhýbavě). Uhodl jste mé neštěstí, ve vás nalezla jsem přítele, a to polehčí můj trapný stav.

Leon. Více, více než přátelství chová srdce mé.

Hel. Vím, že dobře se mnou smýšlíte, a já ubohá žena svěřuji se vám se vším jako nikomu dosud.

Leon. (k sobě). Výborně, stal jsem se konečně důvěrníkem ženy a přítelem muže, to není špatný začátek. (Nahlas a vášnivě.) Milostivá paní, já vás miluji!

Hel. (k sobě). Ach běda mně.

Leon. (vášnivěji). Proč bych měl své city ukrývat? proč mám otáleti v té šťastné chvíli? Proč se klamat na vzájem a válčiti tak těžko s city, jež přece jednou zvítězí! (Kleká.)

Hel. (trhne sebou). Pane Leonarde, jste na omylu!

Leon. Ne, ne! Vím, že mě milujete!

Hel. (slabým hlasem). Pane, můj muž přijde.

Leon. Milostivá paní, Heleno, věřte mně, já vás učiním šťastnou. (Vstává.)

Hel. (bojujíc sama s sebou, k sobě). Pozbývám síly. (Volá.) Marie! (Běží k oknu.) Díky ti, Bože! (Nahlas.) Kroky muže, probůh, vzdalte se!

Leon. Heleno, nač strach, on se ani nemůže něčeho nadíti. Anděle!

Hel. Odejděte, prosím vás.

Leon. Zůstanu, až mi povíte, že mě milujete.

Hel. Slyšíte?

Leon. (chopí ji za ruku). Milujete mě?

Hel. (snaží se vymknouti se mu). Muž přichází, probůh, odejděte, prosím vás. (Vytrhne se mu a odběhne vlevo.)

Leon. (sám, oprašuje si kolena). Jak mi to sluší! Fuj! tolik výmluvnosti pro jednu ženu. Udusila snad již lásku svou? Zajisté ne, neboť právě káže-li žena milenci, aby před mužem její utíkal, třeba mu nic nepověděla, již vše vyřkla, a to jest výborné. Ač není v prvním květu krásy, je přece dosti příjemná. A ostatně ať se mi znechutí, co na tom? ten motýlek Marie je každý den krásnější; budu se bavit s matkou, než doroste dcera, a pak budu matku strašit mužem. (Odchází vpravo.)

Výstup 7.

Kleofáš s lidmi, nesoucími skříň.

Kleo. To bude výborné místo pro mé klenoty; jen pozorně, lidičky! Ku předu — sem, sem. (Vede je na levo.) Hodný pan Leonard! (Se spokojeným úsměvem.) Věru, není nad dobrého domácího přítele! (Odejde s lidmi na levo.)

(Opona spadne.)

Jednání druhé.

Pokoj mladíků; v pozadí na levo pohovka, na ní Leonard v županu a čepici leže pohodlně kouří z dýmky s dlouhým troubelem. Na pravo do předu lenoška před stolkem, na ní sedí Vavřinec s knihou v ruce; v pozadí dvéře.

Výstup 1.

Vavřinec. Leonard. Později *listonoš.*

Leon. Já tě přese všechny tvé námitky ubezpečuji, že nenajdeš tak snadno poctivou ženu.

Vavř. A proč ne? jsou dojista výminky.

Leon. Vsadím se oč chceš, že mě žádná s košem nepustí, ať je svobodná nebo vdaná.

Vavř. To jsou marné řeči!

Leon. A skutečná pravda.

Vavř. Máš pěkný pojem o ženské cnosti.

Leon. Tys k smíchu, Vavřinče! Chceš-li, vsadím se s tebou, že každou výmluvností svou přemohu, nota bene, ne všude stejně brzy, u jedné je dosti jednoho týdnu, u druhé zase třeba celého roku. Víš dojista —

Vavř. Vím tolik, že tvé zdání je klamné; podle francouzských posuzuješ i naše dámy. Já mám o nich zcela jiné přesvědčení.

Leon. Mluvím ze zkušenosti; každá žena želí své svobody a je věrna svému muži, pokud nenajde milence.

Vavř. A nenajde-li ho?

Leon. Jak to?

Vavř. Když ho nehledá.

Leon. (dá se do hlasitého smíchu). Ó hledá, Vavřinče, buď přesvědčen.

Vavř. (zahodí knihu a prochází se). Máš příliš temné brejle!

Leon. (směje se). A ty příliš jasné. Příklady tě přesvědčí; znáš všecka má dobrodružství?

Vavř. Jsi velmi upřímný a chlubíš se jimi každý den.

Leon. Jsem hrd na své jmeno; všude, kamkoli se obrátím, nazývají mne Donem Juanem.

Vavř. To připouštím, ale o pravdě tvých slov pochybuji. Je-li ale tomu tak, sázím svou hlavu, že vždy muž je vinen, aspoň polovičně!

Leon. (směje se hlasitě. Někdo klepá na dvéře, on pozdvihne hlavu). Kdo to?

Listonoš (vejde a podává mu psaní s lichotivým úsměvem). Zrovna čtyry psaní a jak pěkně voní.

Leon. (zívá). Dobře. (Dává mu od cesty; listonoš se pokloní a odchází.) Zrovna čtyry. (Leže otvírá první.) Od slečny Luciny — ta ještě projde, ale již se mi také znudila! (Zahodí psaní a otvírá druhé.) Milostný lístek od Julinky — jak sladká slova, ale přece mně jsou milejší řízky tvýma rukama připravené. (Zahodí psaní a otvírá třetí.) Liebster Engel — aha, to je ta vykrmená Němkyně. U čerta, dýmka mi zhasla, hodí se právě na zápalku. (Zapaluje psaním dýmku. Vavřinec krčí netrpělivě ramenama; klepání na dvéře.)

Výstup 2.

Kleofáš. Leonard. Vavřinec.

Vavř. Kdo to?

Kleo. (vejde).

Leon. (vzchopí se, odhodí dýmku a čepičku). Ah, co vidím, můj vzácný přítel; jak se stydím, že jsem ještě v županu.

Kleo. Ó prosím, prosím, pánové. Vede mne k vám důležitá záležitost, jinak bych vás tak časně z rána neobtěžoval.

Leon. (posadí ho násilně). Račte si sednout.

Kleo. (oddychuje si ztěžka). Odpočinu si.

Leon. (představuje). Pan Šmíd, můj přítel — Vavřinec, můj kollega, spolubydlitel a právník. (Klaní se na vzájem. Vavřinec na něj pozorně hledí.)

Kleo. Ach co se člověk naběhá! Ale ty záležitosti —

Leon. Mohu vám něčím posloužit?

Kleo. Přišel jsem v skutku, abych vás za něco poprosil, znám vás, že jste člověk rozumný. (Leonard se poklonı́.) Našel jsem právě u Kumpy vzácnost, starý tratiknot, který svou podobou upomíná na Piasta; snad byste —

Leon. (zacpávaje si ústa šátkem). Co? mám jej ohledat, odhadnout? Dobře, již běžím. (Zahodí župan a strojí se.)

Kleo. Jaká obět! Za šťastného věru se pokládám, že se vaším přítelem nazývám.

Leon. (uchopí klobouk). Jsem hotov!

Kleo. (vstává). Tedy pojďme, sice nás někdo předejde. (K Vavřinci.) Vy nejste zvědav?

Leon. (vskočí mu do řeči). Vavřinec? Ten se nerad hne od péra.

Vavř. (vyhýbavě). Já —

Kleo. Vy jste slyšel o mně?

Leon. On, ta právnická proza!

Kleo. Sbírám památky, pozůstatky z dávných dob, zvláštnosti!

Vavř. To je chvalitebné.

Kleo. (přiskočí a políbí ho v obě tváře). Kdybyste náhodou někde na něco přišel —

Vavř. S největší radostí.

Kleo. (líbá ho podruhé). Ať to je ze železa nebo z mědi, vše jedno. Však pospěšme si, aby nás někdo nepředešel! (Odejdou.)

Vavř. (sám, chodí chvíli rozčilen). Leonard je tak úslužný? Den tento je pro mne plný hádanek. Šmíd — to jmeno — nemýlím-li se, je to otec děvčete, jež mě tak zaujalo; z kanceláře, kde zaměstnán jsem, vídám často milé to stvoření, jak z protějšího okna do mého zátiší pohlíží a mne pozoruje. Jednou jsem jí hodil z nenadání cukrátko, a ona přinesla okamžitě své hračky, vybrala z nich papírovou růžičku a hodila mi ji s hlasitým smíchem zrovna na hlavu! (Po chvilce.) A Leonard tam dochází? I tam se již vplížil, a za jakým účelem? Oho, Leonarde, znám tvé plány. Mně se zdá, že ti ten stařec draze tvé služby platí. Ha, jestliže toho andílka špatně ostříhají — ne, to není možno! (Mírně.) Však proč mě to tak znepokojilo? Odkud ta změna ve mně? Je to hněv anebo —

Výstup 3.

Paní *Paplevičová. Vavřinec.*

Pap. (dívá se dveřmi). Odpusťte, pane, mohu vejíti?

Vavř. (zdvořile). Ovšem; prosím jen dál, paní sousedko!

Pap. (vejde). Neslyšel jste tu hádku?

Vavř. Hádku?

Pap. Ach, to je hrůza!

Vavř. Ale co se stalo?

Pap. Jak jsem si ublížila na zdraví, málem by bylo po mně!

Vavř. A z jaké příčiny?

Pap. Víte, pane, že bydlím vedle holírny —

Vavř. Vím.

Pap. Ach, to je hrůza!

Vavř. Vy mne děsíte.

Pap. Něco takového se málo kdy přihodí. Znáte, pane, můj poklad, můj klenot, mé celé štěstí, předmět mé lásky?

Vavř. Nemám tu čest.

Pap. Jak je upřímný, jak krásný, milostný a veselý!

Vavř. Ale kdo?

Pap. Ach, můj pinčl!

Vavř. Tedy o psa tu jde?

Pap. O mého pinčla, pane. Jen poslyšte, to panu Leonardovi neodpustím; já ho nenávidím.

Vavř. (s úsměvem). Ale proč?

Pap. Tážete se proč? Což nevíte, že to je člověk bez citu, horší než lupič, padouch, vrah? Víte, pane, co dnes udělal? Div mne mrtvice neranila — on kopl mého pinčla!

Vavř. (s přetvářenou nevolí). Co pravíte, že ho kopl?

Pap. (utírá si oči). Ten větroplach, ať se ani rána nedočká! Kopl mého pinčla! (S pláčem.) Ach, kdybyste toho chudáčka viděl, jak na levou nožičku pokulhává.

Vavř. (na rozpacích). Ale co já při tom pomohu?

Pap. Vím předobře, že mi nepomůžete. Chtěla jsem si jen postěžovat a u vás si poplakat, neboť vy nejste takový hrubián jako on, vy nekopáte psy, ani nemámíte děvčata. Ale za to ho vyplatím, řeknu domácí paní, aby ho z domu vyhodila.

Ten antikrist, který jen dívky naše balamutí a všude zamilované pletky kuje, tu se vdovou, tam s pannou, onde se ženou — však počkejte, pane. něco vám povím.

Vavř. (s nelibostí). Znám jeho poklesky.

Pap. Jen poslyšte. (Nachýlí se k němu a mluví zticha.) Ten pán, co s ním právě šel do města —

Vavř. (pozorně). Jak?

Pap. Velká hrůza!

Vavř. (k sobě). To je roztomilá paní!

Pap. Před ním staví se pan Leonard upřímným, s ním kupuje a prodává, s ním se líbá a jej hladí, a zatím připravuje v domě jeho skandál neslýchaný.

Vavř. Co to myslíte?

Pap. Bůh mne tresci, vím co se děje. Žena, ač již ne mladá, třeští za tím záletníkem. Nu buď-si, ale jde tu o zlý příklad, škoda dcery — (ukazuje posuňkem) takový kanárek, a srdečko má jako zlaté.

Vavř. (rychle). Ale je to pravda?

Pap. Tak jako že miluji pinčla! Její kuchařka mne o všem zpravila, ale se zachováním tajemství!

Vavř. (k sobě). Není pochybnosti.

Pap. A teď, když jsem se vyplakala, půjdu se podívat, co dělá můj drahý pinčl. Kdyby starý věděl, jakou má ženu, bejkovcem by panu Leonardovi žebra spřerážel, a já bych pak na něj, seč by mi hrdlo stačilo, křičela: „To je za mého pinčla, jak vám to chutnalo?“ A nyní se poroučím, ať vás více neobtěžuji. (Dělá poklonu.)

Vavř. (zamyšlen). Má úcta!

Pap. (odchází).

Vavř. (sám). Můj Bože, již i tam se chytře vloudil jako had plný jedu, klamu a pohoršení.

Ne, té hanbě nepřipustím. Ať si zabíhá kam jinam chce, ale tam jest anděl, ku kterému ať se neopováží; jest někdo, který jej ostříhá. Cítím tajemné přání poznati celou rodinu, obzvláště tu, na niž tak zpomínám, již — Doufám v Boha, že se přece jednou uskuteční, po čem srdce touží. Nevím ale, jak tam vejít a jak začít, cestou mi snad něco napadne! (Bere klobouk a odchází.)

P r o m ě n a.

Zahrada při letohrádku pana Kleofáše na předměstí, v pozadí keře a stromy, vlevo od obecenstva do pozadí vyčnívá roh domu a schůdka; na pravo do předu jeviště kaštan, pod ním lavice a židle.

Výstup 4.

Marie. Později *Vavřinec.*

Marie (vyběhne po schodech z domu s loutkou v ruce). Pojď sem, má panenko, posedíme si spolu a trochu pohovoříme. (Sedá pod kaštan.) Udělám ti čepeček, učešu hezky vlásky, dám ti růžovou sukénku, a budeš velkou dámou. (Strojí ji.) Zde se nebude nikdo se mnou vaditi a budem si pěkně spolu hrát. Zde máš ještě klobouček, jen pláštík schází. Tak! (Posadí panenku na lavici, odstupuje a hledí na ni, tleskajíc rukama.) Jak jsi krásná, jaká je z tebe dáma; nyní vypadáš úplně jako má matinka. Teď budeš kněžnou a já hraběnkou. (Odbíhá ke kulise na levo a dělá, jakoby vstupovala do salónu; v pozadí se objeví Vavřinec.)

Vavř. (stranou). Ah, tu je můj andílek! (Skrývá se za keřem a blíží se ke kaštanu.)

Marie. Na návštěvu musím přijíti s panskou tváří. — Dobré jitro! (Činí dvornou poklonu a nápodobí

potom hlas panenky.) „Dobré jitro, madame!“ (Jde k lavici pyšným krokem a ohlíží se za sebe.) Sednu si na pohovku. (Chtíc si sednout spozoruje Vavřince, který si tam právě byl sedl, při čemž panenka padá pod lavici.)

Vavř. (vstává a sejímá klobouk.) Dovolte, slečno, abych se zúčastnil vaší zábavy.

Marie. Matinko, matinko!

Vavř. Jak? slečna tak dorostlá a k tomu hraběnka a u kněžny v salóně, a voláte na matinku? To vám nesluší.

Marie (k sobě). Má pravdu. (Nahlas.) Ale já vás neznám, pane!

Vavř. Neznáte mě?

Marie (pohlíží na něj, stranou). Ah, to je můj cukrář! (Dá se do smíchu.)

Vavř. Znáte, slečno, tuto růži? (Ukazuje jí papírovou růži.)

Marie. To je za vaši cukrovinku.

Vavř. Přišel jsem, abych se vám poděkoval, a představuji se vám — jen k vůli souhře — co markýz, a co takový že jsem přerušil vaši návštěvu, prosím za odpuštění. (Líbá jí ruku, Marie se mu dvorně klaní.) A nyní k zábavě! (K sobě.) Oči má jako trnky! (Sedne si.)

Marie. Tedy si sednu! (Sedne si naproti němu na židli.)

Vavř. (vážně). Jak se máte, milostivá hraběnko?

Marie (hrdě). Projde to ještě, a vy, pane markýze?

Vavř. (k sobě). Ústa malinová! (Nahlas.) Jsem spokojen!

Marie (dá se do smíchu). Na mou věru, to je k smíchu!

Vavř. (vážně). Zvolna, paní hraběnko!

Marie. Ovšem že, jsemť hraběnkou!

Vavř. A já markýzem.

Marie (ohlíží se). Kde je kněžna?

Vavř. Začíná již dřímat. Nezdvořilá to domácí paní, místo aby bavila hosti, odpočívá již pod lavicí.

Marie (vstává). Pod lavicí?

Vavř. Beze všeho ostýchání! (Vytahuje panenku.) Zde je ta vinnice.

Marie (chytá ji a tiskne k srdci). Ubohá moje panenka!

Vavř. Tolik se dnes natropila, že ji musíme pokárat.

Marie (žalostně). Ne, to nejde!

Vavř. Jak, vy pláčete?

Marie (plačíc). O vy nevíte, pane, co ona musí trpět, neboť má rozbitý nos!

Vavř. Je to sotva znát!

Marie (jako dříve). Ale bolí ji to.

Vavř. To vše se ponenáhlu zahojí.

Marie (stírajíc si slzy). Že se to zahojí?

Vavř. Není pochybnosti.

Marie (se smíchem). A brzy?

Vavř. Toť se ví že brzo. Teď ale dovolte mi jednu otázku.

Marie. Jste zvědav?

Vavř. Jen někdy.

Marie. Někdy? To je již znamení polepšení!

Vavř. (ukazuje na levo). Jste, slečinko, odtud?

Marie. Snad.

Vavř. Dcera pana Šmída?

Marie (klaníc se). K službám, jediná, Marie.

Vavř. (k sobě). Čilá jako srnka. (Nahlas.) Odpusťte, znáte Leonarda?

Marie. Koho? pana Leonarda? toho hodného pana Leonarda?! Vždyť to náš každodenní host.

Vavř. (k sobě). Ó zle, však nespouštím se ještě naděje!

Marie. Vy ho znáte, pane?

Vavř. Ano, znám ho. Bývá tu často?

Marie. Každý den.

Vavř. (stranou). Ještě hůře.

Marie. Všecky nás baví, hraje, tančí, zpívá. Všickni ho vždy s netrpělivostí očekávají; otci sbírá knihy a chodí s ním na pivo, matince často předčítá, s tetou hraje mariáš a mně nosí cukroví.

Vavř. (stranou). Špatná naděje!

Marie. Včera poslal otci plný koš knih; bylo jich, když je otec rozložil, všude plno po celém pokoji. Tatínek se nesmírně těší, a jak včera ke koši sedl, tak sedí ještě dnes.

Josefa (za jevištěm). Marie!

Marie. Teta mě volá.

Vavř. To je vaše teta?

Marie. Znáte ji?

Vavř. Neznám.

Josefa. Marie! Marie!

Marie. Již běžím! (Činíc hlubokou poklonu.) Poroučím se, pane markýze!

Vavř. (s poklonou). *Adieu,* paní hraběnko!

Marie (odběhne a ztratí tabatěrku).

Vavř. (sám). Zvláštní náhoda! Nyní jsem se již poněkud obeznámil — ah, co je to? Tabatěrka? u dívky? (Zvedne ji a schová.) Na vše jsem odhodlán, ať je to cokoliv; neboť jak nemilovati takového motýlka? Ale ta teta — jaksi mne mráz pojímá. Ovšem, jaro odešlo a podzim přichází.

Výstup 5.

Josefa. Vavřinec.

Jos. (nevidouc ho). Vždy nadarmo míchám a všelijak ty karty překládám; stále mi povídají, že se svým budoucím nejmilejším zvláštní náhodou se setkám! Náhodou! Chtěla bych to již vědět, mám dost již té nejistoty a jsem zvědava. Hm, náhoda může býti všelijaká. (Uzří Vavřince v pozadí.) Nějaký mladík — (Nahlas.) Někoho hledáte, pane?

Vavř. Ne — vlastně ano, hledám —

Jos. (k sobě). Jak je zmaten! Snad ho můj pohled tak pomátl? (Nahlas.) Přistupte blíže, pane.

Vavř. (k sobě, blíže se). Jak u všech všudy začít? (Nahlas.) Já právě — (k sobě) prokletě!

Jos. (k sobě). Vzdychá?!

Vavř. (též tak). Co mám mluvit? (Nahlas.) V pravdě, je to podivné, že cizí sem se vejít opováží; však — (Přestávka.)

Jos. (k sobě). Je velmi slušný. (Nahlas.) Prosím. (K sobě.) Věru jest celý zmaten.

Vavř. Však jak ze tváře soudím, musíte býti srdce velmi dobrého.

Jos. (klaníc se, s úsměvem). Ó pane! (K sobě.) Jak pěkně umí mluvit!

Vavř. Odtud tedy ty rozpaky, že nevím, zdali vás neobtěžuji.

Jos. Neostýchejte se. (K sobě.) Jaká to panenská skromnost. (Sedá na lavici a vykazuje mu místo vedle sebe.)

Vavř. (sedaje, k sobě). To mi ještě scházelo! Ach, kdo mi pomůže v tak těsné době? Ha! toť výborná myšlénka, již to mám! (Nahlas a pořád směleji.) Račte odpustit, že jsem tak dotíravý, však okolnost, že to není mou vinou, mi dodává smělosti.

Jos. (k sobě). Jaká to zdvořilost! (Nahlas.) Poslouchám, pane, zvědavě.

Vavř. Šel jsem několik kroků odtud okolo plotu a podíval se náhodou sem; na trávě u dvířek na té straně (ukazuje odkud přišel) vidím, že něco leží, nějaká ztracená věc. Ohlížím se, ale nadarmo, vlastníka tu nikde není; blízkost dvířek dodala mi smělosti, vejdu do zahrady, a tu na trávě našel jsem tabatěrku. (Vytahuje ji.)

Jos. (radostně). Ah, drahý pane!

Vavř. Znáte ji?

Jos. To je moje vlastní, hledám ji už od rána.

Vavř. (k sobě). Chvála Bohu! to se mi pošťěstilo.

Jos. (lahodně). Přijměte mé díky!

Vavř. To byla má povinnost. (Líbá jí ruku.)

Jos. (k sobě citlivě). Líbá mně ruku! (Nahlas.) Vaše skromnost, milý pane, rovná se zásluze, a protož vám ještě jednou vzdává díky Josefa Šmídova.

Vavř. (k sobě). Teď k dílu, Vavřinče, vydej se na zvědy. (Nahlas.) To je znamenité, znám to jméno z úst svého kolegy, Leonarda.

Jos. Jak? Leonarda? Toť vzorný člověk!

Vavř. (mimovolně sebou trhne). Můj přítel.

Jos. Náš také, nejlepší přítel domácí. (Sklopí oči.) Ale račte vědět, pane, že jsem panna, a proto že mně nesluší, abych s cizím pánem sama rozmlouvala; s kým mám čest mluviti?

Vavř. Ach, jak jsem nepozorný. Jsem Taňský, doktor práv.

Jos. Těší mne velmi, tak mladý a již doktor.

Vavř. (k sobě). Teď vím co udělám: nejdříve si získám lásku tety a potom — (Líbá jí ruku.)

Jos. (k sobě). Opět mi líbá ruku; jaký to spanilý muž! to není Břitva s parukou.

Vavř. Jaká to zvláštní náhoda nás seznámila! Kdyby nebylo tabatěrky —

Jos. Máte pravdu. (Náhle si vzpomene, k sobě.) Zvláštní náhoda! Můj Bože! karty mně povídaly, že zvláštní náhoda — to tedy jest můj nastávající! Břitvovi dám již kvinde, ať si hledá jinde štěstí svého. (Nahlas.) Račte, pane, zůstat u nás večer na čaj! Bude to švakrové milé, když vás pozná.

Vavř. (k sobě). Výborně! (Nahlas.) Nevím jestli—

Jos. Můj bratr i ona budou se nesmírně těšiti z přítele Leonardova; ještě lépe, že je dnes pátek a tedy den večerních literárních zábav. Snad mi to neodepřete?

Vavř. Slečno —

Jos. Švakrová je vzdělaná dáma, i ve spisovatelství se poněkud pokouší, mnoho čte a píše, a nyní pracuje s Leonardem o nějakém románu.

Vavř. Prosím —

Jos. S několika hostmi se dnes seznáte a pobavíte; bude tu také několik spisovatelů, a to vše jen zásluhou vašeho přítele.

Vavř. (k sobě). Opět Leonard! (Nahlas.) Slečno, jste velmi laskava! Obávám se býti dotíravým.

Jos. (k sobě). Takového dotíravce z rukou nepustím. (Nahlas.) Tedy zůstanete, pane; smluveno! A nyní, než se hosté sejdou, projdeme se po zahradě. Či chcete jíti hned ku švakrové? Ale ne, Helena se ku přijetí hostí připravuje, můj bratr je sám sebou a Leonardovým darem zaujat — (s citem) raději se do chládku utečem a porozprávíme si.

Vavř. Jak poroučíte.

Jos. Pojďme tedy, ukážu vám své štěpy a krásnou jiřinku, jíž si jen proto vážím, že jsem její sazenici dostala od pana Leonarda.

Vavř. (k sobě). Všude jen Leonard; kde se hnu, všude on! (Podává Josefě ruku, ona ji vděčně přijímá. Vavřinec s ní odcházeje k sobě.) Jak vidím, budu se muset notně přičiniti. (Rozmlouvajíce odcházejí na pravo, Josefa činí koketné posuňky.)

Výstup 6.

Helena. Později *Kleofáš.*

Hel. (sama, vejde zamyšlena). Tři dni již tomu od té památné chvíle, co jsme o mé smutné minulosti mluvili, co mi vyznal lásku a kouzelným svým hlasem chtěl mi vynutit odpověď, kterou četl v mém oku. Od té chvíle utíká přede mnou. Když jsem jej včera na čaj zvala, předstíral bolení hlavy a odběhl. Snad přestal již mne milovat? Co se to se mnou děje? Sama sobě nerozumím. Těší mne, když aspoň jeho hlas zaslechnu, toužím ho spatřit a cítím, že prohřešuji se proti muži svému. Toužíc po něm lekám se ho a nevím proč. Hlas muže mne děsí, ustavičná bázeň mne pojímá, ano i pohled na Marii ve mně vzbuzuje ouzkost.

Kleo. (přiběhne rychlým krokem se hlavou sklopenou, najednou narazí na Helenu a pozdvihne hlavu). Ah, tos ty? Přicházím od žida, aby do něho hrom! Leonard byl se mnou.

Hel. (stavíc se lhostejnou). Tak?

Kleo. Ano! Pomysli si jen, našel jsem u žida zvláštnost, tratiknot — ale ty tomu nerozumíš! Tratiknot, rezem sežraný, tak že z něho zůstaly špička a dva kroužky. Ale podoba starobylá, pravý stařeček. Jak ti to vypodobnit? Tvar — (Helena jeví netrpělivost.) Však na tom nezáleží, můžeš si pomyslit, jak jsme s Leonardem tam běželi. Vpa-

dnem tam a tratiknot pryč! „Kam's jej dal, blázne?“ — ‚Nevím, kluk si s ním hral a ztratil ho.‘

Hel. (ironicky). Jaká to škoda!

Kleo. Ale náhodou sáhl Leonard za nějakou nádobu s máslem a povidly a vytáhl tento rukopis. Čpí to trochu mýdlem, ale to nic nedělá. (Strká jí závitek pod nos.)

Hel. (s ošklivostí se odvrací). Ach, křeče mne chytí.

Kleo. To nic nedělá; dej si tři baňky vsadit — asi dva obkladky, a bude po všem. Abych nezapomněl: spozoroval jsem dnes z Leonardovy řeči, že má na tebe nějakou stížnost. Nevím, co se mezi vámi stalo —

Hel. (v nesnázích). Mezi námi?

Kleo. Oho, již mě neoklameš: muselas ho urazit, znám tvůj jazýček!

Hel. Ale manžele —

Kleo. Jak je hbitý k vadění a ke klevetům.

Hel. Prosím tě —

Kleo. To si vyprosím; jsem pánem v domě a nedám tu nikomu ze svých přátel ukřivďovat! Má vlastní žena vypuzuje mi přátele z domu! Chci, abys k panu Leonardovi laskavě se chovala.

Hel. Já ti nerozumím.

Kleo. Však ty mi porozumíš. Hleď, abys ho tak přijímala, jak ho umíš odpuzovati. Dnes bude u nás na čaj!

Hel. (na rozpacích). Bude?

Kleo. Ano, bude! Jen buď, prosím tě, vlídnou! (Odchází do domu na levo.)

Hel. (volá za ním). Jsi ale na omylu. (Sama.) Mohu přijít o rozum — opět nová záhada! Je to lest proti muži, anebo msta na ženě? Dnes vše se vysvětlí, on sám se musí vyjádřit, znamená-li to pro mne příměří nebo válku!

Výstup 7.

Břitva. Helena. Později ***Josefa*** s ***Vavřincem.***

Břitva (z daleka křičí). Při té příležitosti přeji dobrý večer, milostpaní! Já vždy první přicházím.

Hel. (k sobě). Již počnou hosté se scházeti.

Břitva. Dovolte, ať vám ruku políbím. (Líbá jí ruku.)

Hel. Jste, pane, vždy tak laskav, že pamatujete na pátek.

Břitva. Při té příležitosti nemám nikdy výmluv, když jde o to, jak podati vám důkazy úcty a pozornosti.

Hel. Jste vždy zdvořilý.

Břitva. Vždyť nelze k vám být jinačím.

Hel. Tedy račte dnes začít a vstupte do salónu.

Břitva (tajemně). Tam nám někdo může překážeti, a já mám vážnou záležitost —

Hel. (s podivením). Se mnou?

Břitva (k sobě). Tedy rychle; ovšem není to slušné, ale příležitost — (Nahlas.) Důležitá záležitost, která při té příležitosti — (K sobě.) Jen odvahu!

Hel. (ukazujíc na lavici). Račte se posadit; (sedajíc) poslouchám, pane! (Po celý čas řeči Břitvovy sedí zamyšlena.)

Břitva. Milostivá paní, ačkoliv bylo mým úmyslem, ve stavu svém vytrvat až do konce, vidím přece, že žena je boží dar, a svobodné živobytí již mne mrzí; proto jsem se chtěl dnes při té příležitosti upřímně vyjádřit, neboť vám lhát se neopovážím. (V pozadí objeví se Josefa s Vavřincem pod paždí. Břitva k sobě.) Aj, aj, co to vidím? Ona s nějakým holobrádkem!

Jos. (v pozadí, k Vavřinci). Jak se vám tedy líbí moje zahrádka a květiny, hlohový plot a malý vodotrysk?

Vavř. Vše je velmi krásné. (Blíží se.)

Hel. (probouzejíc se z myšlenek). Odpusťte, někdo přichází. (Vstávají.)

Jos. (představujíc). To je má švakrová. Helenko, pan Vavřinec Taňský, doktor práv, a (s úštěpkem) pan Břitva!

Břitva (s utajenou zlostí). Jste velmi laskava.

Jos. Pan Taňský bude dnes naším hostem.

Vavř. Byl jsem slečny poslušen.

Břitva (k sobě). To mi není dvakráte vhod.

Hel. Jaká milá náhoda vás, pane, k nám přivedla?

Vavř. V pravdě, milostivá paní, velmi divná náhoda, a za tou příčinou prosím za odpuštění i pro čas i pro způsob své první návštěvy.

Břitva (k sobě). Obluda! dobrodruh!

Jos. Považ, Heleno, jak velice zavázána jsem vděčností panu Taňskému; jda mimo zahradu spozoroval nedaleko dvířek mou ztracenou tabatěrku na trávě ležeti; vešel tedy a tak dlouho mě hledal, až mě nalezl a ztracenou věc odvedl.

Hel. Sdílím s tebou tvou radost a těší mne, že zdvořilého nálezce v domě našem poznati mohu.

Vavř. (k sobě). Dobrá, až posud mi osud přeje.

Jos. (vzdychajíc). Ach Bože, nyní je zdvořilost mužů velmi vzácná.

Vavř. Toť, slečno, přílišná pochvala; vykonal jsem jenom svou povinnost.

Břitva (s úštěpkem). Právě při té příležitosti bylo povinností —

Vavř. (k sobě). Tu voskovou figuru zas něco ukouslo!

Jos. (uštěpačně k Břitvovi). A přece když jsem od svého bratra tolik úštěpků poslouchat musela, stál jste netečně a nezastal jste se mne.

Břitva (v největší zlosti k Vavřinci). Za tuto výčitku mám vám děkovati; já —

Vavř. (pokojně). A proč?

Břitva (pokořen ustupuje). Tedy račte odpustit! (Vejde několik známých.)

Výstup 8.

Hosté. Předešlí.

Hel. (ustupujíc do pozadí k hostem). Hle, páni hosté!

První host (líbá Heleně ruku). Pomalu se scházíme.

Druhý. Jsme všickni —

Třetí (ohlíží se). Schází nám jen Leonard.

Druhý. Snad přijde!

Hel. Dojista, přijde.

První. Jakže, aby se dnes nedostavil?!

Třetí (ukazuje na prvního). Kdy bude vlastně náš básník předčítati své drama?

Druhý. A kdy nám pán domácí ukáže svou sbírku?

Hel. (k prvnímu). Seznámíte nás tedy, pane, se svým dílem?

První (hrdě). Ano, k službám, milostpaní.

Druhý. Jak je to krásné býti spisovatelem!

Třetí. Všickni ho zahrnují pochvalami.

První (nadutě). Ale jaká to práce, pánové, jaké namáhání to stojí, nežli sláva skráně nám ověnčí.

Druhý. }
Třetí. } Můžeme si pomyslit.

Hel. A teď, pánové, mám čest představiti vám nového hosta, který teprva dnes do naší společnosti vstupuje; doktor práv pan Taňský.

První (podává mu pyšně prst). Vítám vás, jen mě nevytrhujte, až počnu čísti.

(Druhý a třetí se klaní; mezitím pohlíží Josefa stále zamilovaně po straně na Vavřince. Vzdychaje přistupuje k ní Břitva; Helena rozmlouvá v pozadí.)

Břitva (k Josefě). Ó slečno, čím jsem zasloužil vaši nemilost? Co chce tam ten?

Jos. (měříc ho). Kdo?

Břitva. Taňský, nebo jak se jmenuje?

Jos. Nerozumím vám. (Pokrčivši ramenama odchází k Vavřinci.)

Výstup 9.

Marie s levé strany přiběhne. *Předešlí.*

Břitva (zdržuje Marii, tajně). Odkud přivedla ho teta?

Marie. Koho?

Břitva. Toho! (Ukazuje na Vavřince.)

Marie. Jak, on také tady?

Břitva. Kdo je to, drahá slečno?

Marie (smějíc se). Ten pán? To je můj markýz. (Vytrhnuvši se mu běží na pravo k Heleně. Břitva stojí s vytřeštěnýma očima.) Hledám matinku!

Hel. (k Vavřinci). Pane, to je má dcera. (Marie činí poklonu.)

Vavř. (k Marii zticha). My se trochu známe. (Ona mu pokradmo hrozí.)

Marie (k sobě). On zná matinku? To je dobře!

Jos. To je můj motýlek.

Vavř. (vřele). Neviděl jsem ještě pěknějšího.

Jos. (zaškaredivši se). Vy ji kazíte, jest ještě mladá a nemá rozumu.

Marie. Až budu tak stará jakó teta, nebude mi to moci nikdo říci.

Jos. (kašlajíc zamlouvá to). Je tu dnes velmi vonný vzduch!

Vavř. V skutku, rozkošný to pobyt!

Břitva (k sobě). Jak vzhlíží!

Hel. (k sobě). On ještě nepřichází.

První host. Jest čas již začít.

Marie (odbíhajíc do pozadí). Matinko, matinko! pan Leonard přichází. (Uvádí ho za ruku.)

Výstup 10.

Leonard. Předešlí.

Hel. (mimovolně se zakrývá šátkem a opírá se o lenoch křesla).

Leon. Odpusťte, pánové, že jsem se tak opozdil! Ten čas tak rychlo uplyne.

Všickni. Vítáme vás!

Leon. (podává všem ruku, potom přibliživ se k Heleně ruku jí líbá).

Hel. (slabým hlasem). Vy jste na mne u muže žaloval!

Leon. Tak opatrnost káže; teď nebude již nikdo naší lásce překážet. (Nahlas.) Kde je pan manžel? (Zticha.) Rcete, odpustila jste mně, milostpaní?

Hel. Odpustila.

Leon. Ó díky! Jako smutný poutník trávil jsem dni žití svého bez cíle, bez zápalu, tu jste vy mi ukázala, kde ideál hledati mám, který by povznesl můj prázdný život; zmýlil-li jsem se, odejdu s bolestí!

*

Hel. Nikoliv, zůstaňte. Však tady nás mohou pozorovat.

Leon. (volně se ohlíží).

Marie (přiběhne k Leonardovi). Což tu již nikoho víc nevidíte?

Leon. (obrátí se a spozoruje Vavřince v rozmluvě s Josefou, k sobě). On zde? co to znamená? (Přiblíživ se k Vavřinci rozpačitě, nahlas). Tys tady?

Hel. Vy se znáte, pánové?

Vavř. (s důrazem). Podivné setkání, není-li pravda? Ty ses toho nenadál?

Leon. Dojista ne.

Břitva (k Heleně). Vidíte, milostpaní, v jakých jsou oba nesnázích?

Hel. (k Břitvovi). To se vám jen zdá.

Leon. (k Vavřinci). Tys opustil své knihy?

Vavř. Jak vidíš.

Jos. (k sobě). Vždyť má proč; podám mu svou ruku, jak se jen zmíní.

Hel. (k sobě). Divný dojem na mne činí ten muž a cítím jakousi tíseň.

Jos. (k Leonardovi). Jsem tomu velmi povděčna, že jste se u nás sešli; pan Taňský nabyl práva k naší vděčnosti, neboť mně dopomohl k mé tabatěrce.

Vavř. Toť maličkost!

Marie (k sobě, se strachem). Tabatěrka tety, kterou jsem ztratila!

Jos. Stojí za to, neboť je to památka od pana Leonarda.

Vavř. Od něho? Toť výborné!

Leon. (rozpačitě). I ode mne zasloužil jsi díky; přeji ti srdečně štěstí, žes do domu tak vzácného přístupu nalezl. (K sobě.) Toť proklaté! Znám jeho zásady, postaví se mi v cestu, jakmile něco spozoruje.

Marie. Tatínek!

Výstup 11.

Kleofáš. Předešlí.

Kleo. Když jsem uslyšel hlasitě zde rozmlouvati, poznal jsem, že jste již zde. Mám pro vás, pánové, něco praneobyčejného, samé bílé vrány; mám udici, kterou Kejstut chytal velryby, a tak dále, a to vše vyhledal a mně dodal pan Leonard. Jsou to pravé klenoty!

Vavř. (k Leonardovi zticha). To se nesluší jej tak za nos vodit.

Leon. (v nesnázích). On neví co mluví.

Kleo. Ó hrozně mnoho čeká toho na vás; raději pojďme již. (Vidí Vavřince a vítá ho srdečně.) To jsou k nám hosté! Dojista jste přišel s panem Leonardem? (K Josefě a Heleně.) Bavte se s ním!

Jos. Jak, Kleofáši, vy se znáte?

Kleo. Prostřednictvím pana Leonarda.

Leon. Dojista.

Kleo. (bere Vavřince pod paždí). Pojďte, pane bratře! (Jde s ním do předu.)

Vavř. (k sobě). Všecko se na mne jen usmívá! (Nahlas.) K službám, pane.

Leon. (k sobě). Vavřinec již začíná; tuším cosi zlého. Proklatá tabatěrka! (Jde k Heleně a podá jí ruku.)

Hel. (k němu). Je to váš známý?

Leon. (k ní). Nebezpečný to člověk, ten Vavřinec Taňský.

Hel. (pozorně). Jak to?

Leon. (důrazně). Pravím vám, že nám bude překážet; jen se neprozraďte, za to vás prosím.

Hel. Budu se míti na pozoru. (Odejdou na levo.)

Kleo. (který čeká u kulisy, Vavřince pod paždí drže). Jen dál, pánové!

Břitva (podávaje Josefě ruku). Jak jste se změnila, slečno!

Jos. (přijímajíc lhostejně rámě, trpce). Možná!

Břitva. Při té příležitosti co mi zbývá — (Prosebně.) Trochu naděje —

Jos. (chladně). Nedávám žádné.

Břitva. Tedy veta po mně! (Odejdou.)

První host (vytahuje rukopis). Tedy budu prosit, aby mne nikdo nevyrušoval, neboť jsem sláb na prsa.

Druhý (úsměšně). Jen abychom nezívali! (Odejdou.)

Marie. Papínku, teď my!

Kleo. Pojďme!

Marie. Jak to? Já sama?

Kleo. Jak chceš, ty srnko!

Marie. Za ruku, jako matinka. (Vejde do prostřed mezi Kleofáše a Vavřince, podává jim ruce, hrdě.) Tak, a nyní pochod!

Kleo. (hrozí s úsměvem). To mi není vhod!

Vavř. (k sobě). Cítím, že jsem do ní zamilován.

Marie (k sobě). Hm, markýza miluji. (Odejdou za ostatními.)

(Opona spadne.)

Jednání třetí.

Malý salón v obydlí Kleofášově. Na levo do předu stůl, před kterým sedí naproti obecenstvu Marie píšíc. Na pravé straně po boku jí sedí Josefa vyšňořená pentlemi a nalíčená a plete punčochu, šňupajíc.

Výstup 1.

Josefa. Marie.

Jos. (k sobě). Není pochybnosti, učinila jsem dojem; Vavřinec přišel v pravý čas. Ty mé karty — mnozí jim nevěří, a mně uhodly. Josefo, tvé vnady nepozbývají lesku, když i jej sem připoutaly. (Nahlas.) Jak to píšeš? to je křivě.

Marie. Opravím to.

Jos. (k sobě). To všechny pozlobí. Mně se dostane tak sličného mladíka!

Marie (k sobě, píšíc). Což že markýza není vidět?

Jos. Dej lepší pozor. Vždyť vidíš čárku.

Marie (mažíc). Hned.

Jos. (k sobě). Toho mi jistě již neodloudí. Bydlí v našem domě již přes týden a všude mi nadchází. Svůj krk na to vsadím, že jest již můj. (Nahlas.) Dosti pro dnes, vyučování je skončeno.

Marie (rychle vstávajíc). Chvála Bohu, tetičko!

Jos. Již bys ráda si hrala, není-li pravda? K tomu ty se máš, k učení zvolna, ale k šelmovství a hračkám rychle. Zahrej si tedy!

Marie (po ní). Zahraj si tedy.

Jos. Jdi, ty svévolné děvče!

Marie. Ale tetičko, což to moje vina, že jsem čilá a veselá?

Jos. Čilá — veselá? Ano, taková má býti mládež, ale —

Marie. Však já vím, oč vám běží.

Jos. Mně?

Marie (naivně). Julka mi pravila: teta stále se zlobí a vrčí, protože vedle Marie příliš staře vypadá.

Jos. (trhne sebou). Co pravíš?

Marie. Ale tetičko, vždyť mi to Julka povídala.

Jos. (honíc ji). Však já dám tobě i Julce!

Marie (utíkajíc kolem stolu). Chytejte mě! Kucíbabe! Tady — tady! Nepoštěstilo se vám. (Odbíhá na levo.)

Jos. (běžíc za ní). To mám s ní soužení! (Odchází.)

Výstup 2.

Marie. Potom *Julie.*

Marie (vchází prostředními dveřmi a dívá se, není-li tu Josefa, potom vrhá se na pohovku). Jak jsem se unavila! Avšak to není v pořádku. Jest mi již na šestnáctý rok, musím již jednou přestat s hračkami a s běháním; ba ovšem, vždyť jsem již pannou dorostlou, na vdaní. Co by tomu řekl můj markýz? Můj Bože! od té chvíle, co k nám přišel, vězí mi stále ve hlavě, a přitom je mi tak sladko a lehko v srdci jako po zpovědi. Jen aby teď nepřišel, to by bylo pěkné! (Po chvíli.) Smál by se. (Stojí před zrcadlem.)

Julie (vejde). Slečinka před zrcadlem?

Marie. Ale hleď, jak chodím divně oblečena!

Julie. Šaty leží dobře.

Marie. Ale nehodí se pro mne. (Obrací se.) Ó jen se podívej.

Julie. Aj, slečinka si stěžuje a neví ani nač.

Marie (měříc se v zrcadle). Jsem v nich tak malá.

Julie. Proto že jste se krátce oděla.

Marie (hněvivě). Proč mi tak poroučejí!

Julie. Již byste mohla nosit delší šaty.

Marie (plačtivě). Jistě, vždyť jsem již skoro na vdaní. (Hladí ji.) Ach Julinko, poraď mi něco. Já nechci býti tak malá; však ty to umíš. Julinko, dám ti všecky květiny.

Julie. To je těžká věc! Spusťte si základky.

Marie (skákajíc). Máš dobře!

Julie. Ale teta, matinka?

Marie (hladíc ji). Jen bez rozpaků; nač se tety báti? Zde máš nůžky! Rychle, rychle párej, Julinko. Až mne spatří pan Vavřinec —

Julie (klečíc páře). Sázím se, že se mu slečinka zalíbí.

Marie. Věz, že i on se mi zalíbil.

Julie. To není nic divného. Proč by sem byl také přišel?

Marie. Proč?

Julie. Jak by se také lidé ženili?

Marie. Což se všickni žení?

Julie. Ovšem.

Marie. Výborně! Tedy i já se vdám? Nechci chodit ve krátkých šatech. Drahá Julie, párej rychle!

Julie. Ale slečinko, buďte pokojna, sice základka praskne.

Marie. Tedy si pospěš. (Po chvíli.) Julie, má každá žena klíče v rukou?

Julie. Obyčejně.
Marie. I od cukrovin?
Julie. Ovšem.
Marie (tleskajíc). Výtečně! Nu, co tak dlouho děláš?
Julie (vstávajíc). Již to je.
Marie (běží před zrcadlo). Není-li pravda, Julie, že vypadám nyní spanile? Teď se mi pan Vavřinec již nevysměje. Ach, Julinko, tanči se mnou, neboť jsem bez sebe. (Popadá Julii a tančí s ní po pokoji.)

Výstup 3.

Josefa. Marie. Později *Helena.*

Jos. (objeví se ve dveřích, Julie vykřiknuvši utíká). Co to? To je polepšení? To povím matce. Kde jsou základky?
Marie. Ty mi nějak samy —
Jos. Nějak samy —?
Marie. Když mi tak pěkně —
Jos. (lomíc rukama). Sodoma a Gomora!
Marie. Ach, jen se udobřete. Což je to něco zlého?
Jos. Hned jdi do svého pokoje a oblec se ve krátké šaty.
Marie (plačíc). Mně je v nich zle!
Jos. Konec světa! Jaká to marnost! Sotva to z kolébky vyroste, již to chce za sebou tahati vlečky. Loutky —
Marie. Nechci loutky! (Běží ke stolu, popadá loutku, hází ji na podlahu a dupá po ní plačíc.) Ne, ne!
Jos. Toť konec světa!
Hel. (vejde). Co se to děje?
Jos. Jen se podívej, sestro, jaké pletichy kují.
Marie (tulíc se k matce). Matinko!

Hel. (bez hněvu). Jaké to změny?

Jos. Bez tety a bez matky!

Hel. (s něžnou výčitkou). Marie!

Marie. Matinko, vždyť to nic není.

Jos. (s hrůzou). Nic, a kde jsou základky? Konec světa! Sodoma!

Hel. (k sobě, s hrdostí Marii hladíc). Jak v tom pěkně vypadá. (Náhle odstrkujíc ji.) Kdyby ji Leonard spatřil — ach srdce mi pukne!

Marie. Onen týden dokončila jsem patnáctý rok; snad mi to dovolíš, matinko?

Jos. Toť provinění.

Marie. Není-li pravda, že dovolíš? Vždyť jsem již velká, a ty mi nezávidíš jako teta.

Hel. (zlehka ji odstrkujíc, k sobě). O Bože, až ji on spatří!

Jos. To ji pan Leonard tak zkazil.

Hel. Co to znamená?

Marie (naivně). Pan Leonard mi domlouvá, abych se oblékala v delší šaty s vlečkou, neboť prý již nejsem malá. Že se potom zalíbím —

Jos. Slyšíš, jak ji kazí? (K sobě.) Jak já vedle ní budu vypadat!

Hel. (k sobě). Neví, jak mne mučí. Jak nízko jsem v tom hrozném boji klesla, když vlastní dcery se obávám co sokyně! (Rozhodně.) Ale ne, nedopustím, aby mi ho odloudila.

Marie (hladíc ji). Jak, matinko, dovolíš? Dovol mi to, moje milá, moje zlatá maminko!

Jos. Tos ji vychovala.

Marie (tulíc se). Však já to od matinky vylichotím, vyprosím.

Hel. (bojujíc). Tys ještě příliš mladá.

Marie. Ale pan Leonard pravil —

Hel. (k sobě). Leonard! (Nahlas a ostře.) Jdi hned se převléci ve krátké šaty!

Marie (odchází plačíc).

Jos. (k sobě). Chvála Bohu, že ji přece odbyla; tak bude vypadat jako dítě, a já jako dospělá.

Hel. (k sobě). Mě otravují její vnady. Lekám se vlastní dcery; toť muka nad muka!

Jos. Sestro, Helenko, mám se ti s něčím svěřiti.

Hel. Tajemství?

Jos. Které tobě svěřuji, týká se mé budoucnosti.

Hel. Ta jest zabezpečena. Jmění tvé uloženo jest v banku; to ti stáří pojistí.

Jos. O to nejde. Budu se vdávat.

Hel. Vdávat?

Jos. Nejinak.

Hel. Tedy Břitva? Nyní již pochopuji, něco mi v zahradě povídal. Je-li tomu tak, vzdávám své přání.

Jos. (uražena). Břitva!

Hel. (s udivením). Tedy ne on?

Jos. Což ti to tak divné? Deset se jich objeví, jak jen prstem hnu. Břitva trvá posud v milostném zanícení, ale je příliš starý.

Hel. Ty žertuješ.

Jos. Ani mi nenapadá.

Hel. Vždyť je s tebou v rovném věku.

Jos. (uštěpačně). Děkuji, může být, ale já nechci starého; co se starým mužem? Starý, lysý, jako zmoklá slepice a ledva se vleče!

Hel. Avšak i ty, Josefo —

Jos. (kašle). Jsi na omylu! Vězíš stále ve knihách a nepochopuješ, proč tu stále tolik hostí.

Hel. Večerní literární zábavy je sem vábí.

Jos. O ne všecky, některé také záměry srdečnější.

Hel. (k sobě). Probůh, co to povídá? Což ví —

Jos. (skromně). Oni za mnou zrovna třeští.

Hel. (vzpamatovavši se, s úsměvem). Ah, to je ta příčina?

Jos. Ano, všickni to mluví, ač rozdílnými slovy. Leonard divně pohlíží, Břitva — ten nový...

Hel. Kdo?

Jos. Vavřinec.

Hel. (k sobě). Kterého Leonard varovati se radil. (Nahlas.) Tedy pan Vavřinec?

Jos. Vzdychá v mé přítomnosti, ubohý! Věř nebo nevěř, avšak jsem přesvědčena, že mne miluje.

Hel. Ale on je tak mladý!

Jos. (hněvivě). Tím lépe.

Hel. A jsi tím ubezpečena?

Jos. Vy jste přece jen slepí. Ty i tvůj pan manžel umíte se jen vysmívati. Však podíváte se. (Odchází.)

Hel. (sama). Nemusím se ho tedy pranic báti; Leonard se zbytečně lekal. Nyní již vím, co to vše znamená, a mohu jej upokojit. Ta jistota švakrové mě přesvědčuje, že ho zaujala. Přeji to Josefě. Ale podivné to přece, že tak slušný mladík jí své žití obětuje. Však pravda, její věno! Takový, pohříchu, je nynější svět! Peníze všecko rozhodují, na krásu nikdo nedbá, po lásce se nikdo neptá. I mne si vzal Kleofáš jen pro peníze. O Leonarde, pro tebe chtěla bych i v nouzi žíti, neboť bys i ty pro mne snášel bídu a všecka soužení: ty máš tak šlechetné a vznešené srdce! Pro tebe nemají peníze vnady, v duši tvé planc oheň čistý a svatý. Já též netoužím ve svém neštěstí než

nalezti v tobě bratra, přítele, kterému bych se mohla svěřiti, který by mne potěšil, s nímž bych nesla břímě tohoto trudného života.

Výstup 4.

Kleofáš. Helena.

Kleo. (v nepořádku, mrzut). Hm, je to neštěstí!

Hel. (pokojně). Co nového?

Kleo. Hm, jen počkej, co se utiším. Jsem rozzloben jako ďábel.

Hel. Nevím proč.

Kleo. Ale já vím. Takový podvod! (Hněvivě.) Fi!

Hel. (nepokojně). Co pravíš?

Kleo. (zlobí se). Podvod, hrozný podvod!

Hel. (v nesnázích). Snad se hněváš bez příčiny.

Kleo. (dupne). Pravím, že mám příčinu. (Vypukne.) Ten Leonard!

Hel. A co, manžele?

Kleo. Je padouch, ani muk!

Hel. (k sobě). Omdlím! (Nahlas, hledíc ukryti svůj nepokoj.) Snad je to omyl nebo pomluva —

Kleo. Pomluva? Však já mu povím. Jak se stavěl skromným!

Hel. (k sobě). Veta po mně.

Kleo. (bera ji za ruku). Všecky ty zásilky byly jen podvod a nestojí ani za mák. (S přestávkami, ale rychleji.) Byl jsem právě v hostinci a chlubil se tam, že mám ve své sbírce vlasy Napoleonovy, celou hrst, rudé barvy. Tu se do mne dali, že ten velký hrdina měl hnědou pleť. Já odporuji a Leonardem se dokládám; oni se mi dají do smíchu, a vznikne hádka. Já chtěje vyhrati chytnu za krk sklepníka a ženu ho do kněhkupectví, aby přinesl knihu. V té dočtli jsme se, že Korsikáné

jsou tmaví; myslím si: snad bude výminky, i hledám Napoleona, ale nastojte! měl prý vlasy jako havran.

Hel. (válčíc se strachem). A jak to dopadlo?

Kleo. A to mi poslal ten ničemný Leonard! Dobře, že jsi ho odbyla. Běžím sotva živý domů, rozložím všecky své sbírky a ptám se, zač co stojí? Z počátku váhá, vytáčí se jak jen může, vida, že jsem jako v lázni; ale když jsem jej konečně naším přátelstvím zaklínal, jasně mi ukázal — (oddychuje) musím si trochu odpočinout — že jsem podveden, a má sbírka že nestojí ani za špetku tabáku.

Hel. (slabě). A kdo ti to ukázal?

Kleo. Vavřinec.

Hel. (slaběji). Tedy on!

Kleo. Člověk při něm mnoho získá. On rozumí takovým sbírkám, zná se v archäologii; již před týdnem jsem na něm vymohl, aby u mne bydlil.

Hel. (slabě). Právě jsem se chtěla zeptati —

Kleo. (jakoby neslyšel). Z počátku hrdě odmítl, nechtěl to přijmout; proto jsem mu nabídl, aby za mírnou činži k nám se přistěhoval.

Hel. (slabě). Týden již u nás bydlí, a to docela bez mého vědomí.

Kleo. Nepovídal jsem ti to? Znám tě dokonale; ležíš ustavičně ve knihách, a pak je ti vše divno. Ostatně k čemu řeči? Lístek na dveřích každému oznamoval, že lze u nás byt najmouti. Ale teď je třeba přemýšlet, jak se zbavíme toho hada, podvodníka, jemuž náš čaj tak chutnával?

Hel. (mdlým hlasem). Leonarda?

Kleo. Ano, Leonarda. Tys ho dobře poznala; nenáviděla s ho vším právem. Nyní ti ponechávám, abys ho na dobro odbyla, vím že to ráda uděláš.

Hel. (chvěje se). Ale považ, má čest — přestane-li sem chodit.

Kleo. Vždyť to lidé dobře věděli, že ho nenávidíš. Nyní buď konec navždy. Pomysli si, že to je štír a podvodník, který nemá sobě rovného.

Hel. Snad ne tak kvapně —

Kleo. Právě! Svět se doví, jaký to ptáček ten Leonardek. Nechci ho již ani vidět a basta! Tobě přenechávám oznámit mu to, sám pospíchám do města k advokátovi. Za to tě prosím, ať mi Leonard do domu již ani nevkročí! (Hněvivě odchází.)

Hel. (vrhá se na pohovku a zakrývá si tvář rukama). Bože, co trpím! (Po chvíli vstane.) Musím se s ním sejíti; směle vyznám mu, že mi bez něho nelze žíti. Strašný to osud! Pošlu mu lístek, aby přišel, aby naposledy přišel! (Odchází na levo.)

Výstup 5.

Marie a *Vavřinec* pod paždí se vedouce.

Marie (má slaměný klobouček v ruce a šátkem se ovívá). Je pan markýz unaven?

Vavř. Nemůže být jinak.

Marie. Proč jste mne honil?

Vavř. Jak mohu seděti v pokoji, když vy jste v zahradě?

Marie (po chvíli). Vidím často, že býváte smuten.

Vavř. Ano; to ale rychle pomíjí. Tak časem bývá duše úzkostliva, zdali dosáhne cíle touženého.

Marie. Nedovoluji vám býti smutným a zakazuji vám to, pod nejpřísnějším trestem.

Vavř. (bera ji za ruku). Jakým?

Marie (žertovně). Ne, nepovím vám to.

Vavř. Nepovíte?

Marie. Tedy povím markýzovi zkrátka, že bych jej už neměla ráda.

Vavř. (nadšeně). A vy mě tedy máte ráda? O povězte mi to, prosím vás!

Marie (žertovně). Mám, pane markýze, trochu —

Vavř. (chce jí políbit ruku).

Marie (úzkostně vykřikne). Ach! (Vyrvavši mu ruku odběhne.)

Vavř. (sám). Můj Bože! prsa se mi rozskočí! ona mě miluje! A jak je dnes krásná, jaké to kouzlo andělské zdobí její líce! Když pohlédne, jest kolem srdce až úzko. (Po chvíli.) Zdaž jsi se kdy nadál, že mezi paragrafy a zákonníky jedno takové děvče, dítě téměř, hlavu ti poplete a rozum odejme? (Po chvíli.) Vede se mi nad očekávání šťastně. Pán domu úplně mi důvěřuje, přebývám mezi nimi, ji pak vidím ze svého okna celý den v zahradě. Čeho se mi tedy nedostává? Ovšem, ještě jednoho. Co se matky týče, přejal jsem úlohu důležitou, jak bych ji vyvedl ze hrozného bludu, jak bych ji přesvědčil, že Leonard je ničema. Abych jí to prostě řekl? sotva by uvěřila upřímným slovům, vždyť ho miluje. A kdybych poměr ten jinak přerušil, musel bych vzdáti se vší naděje; pak by mi nikdy nedali dceru. (Po chvíli.) Však vím co učiním. Půjdu k Leonardovi, vyčtu mu vše a celou zradnost jeho mu představím. Uváží-li aspoň poněkud hanbu, do jaké by rodinu tu uvrhl, důvěřuji mu přece, že ustoupí a vrátí pokoj té ženě. (Chce odejíti.)

Výstup 6.

Břitva. Vavřinec.

Břitva (opatrně vchází). Není tu panna Josefa? Ah, koho tu nacházím? Pan —

Vavř. (odcházeje). Prosím!

Břitva (zadržuje ho). Mně chce srdce vyskočiti; při té příležitosti —

Vavř. (k sobě). Zbláznil se ten člověk?

Břitva. Pane —

Vavř. (polohlasně). Že se mi ten člověk stále v cestu staví.

Břitva (uražen). Já, pane, nejsem člověk, já jsem rada, pensionovaný rada.

Vavř. Co mi na tom záleží? Neznám vás a poroučím se —

Břitva (zadržuje ho). Ale nebudete tak ukruten a sdělíte mi při té příležitosti své záměry. Vy se chcete ženit.

Vavř. Já? Proč se ptáte?

Břitva. Já se chci také ženit.

Vavř. A co je mi do toho?

Břitva. Ba právě, je vám do toho!

Vavř. Nemohu pochopit.

Břitva. Při té příležitosti jsme bezpochyby sokové.

Vavř. (silně). Kdo? my?

Břitva (pokorně). Prosím, urazil-li jsem vás —

Vavř. (popuzen). Tedy proto jste sem lezl?

Břitva (taktéž). A vy proto jste sem lezl?

Vavř. (k sobě). Pro něj ten andílek?

Břitva. Poznal jsem to hned, že od té doby, co jste se tu ukázal, mám po všem. Již kolikráte jsem se přesvědčil, že jste mne vypudil ze srdce mé drahé Josefy.

Vavř. (udiven). Josefy?

Břitva. Ano, Josefy. Vy mlčíte?

Vavř. Protože nerozumím.

Břitva (trna). Jak, tedy přece?

Vavř. To jest mýlka.

Břitva. Mýl — ka?

Vavř. Jak vidím, obapolná.

Břitva. Tedy se odříkáte?

Vavř. Ihned.

Břitva (nedůvěřuje). Neslýcháno! Slovo s to!

Vavř. I třeba dvě! Žeňte se, pane Břitvo, žeňte; budu aspoň svatem. Tety si velice vážím, ale nic více. (Odkvapí.)

Břitva (sám). Výborně! (Opakuje.) „Ale nic více." Oddychuji volněji, neboť mě to dusilo jako můra. Ďábel sem toho doktora přinesl! Nescházelo mnoho, a byl by mi zmátl celý počet. Ale teď to jest ovšem něco jiného, ta stará vosa schová své žíhadlo, až pozná, že Břitva zůstal, a pan doktor že vzal nohy na ramena. A nyní k ní; musí být nahoře. Co mi pan doktor vyznal, pěkně jí přednesu. (Odchází.)

Výstup 7.

Josefa. Julie. Později *Břitva.*

Jos. (rozzlobena). Co povídáš, v zahradě?

Julie. Co medle na tom?

Jos. Jsi hloupá; v zahradě je vlhko, to není pro ni zdravé.

Julie. Kdo by chodil po rose? Slečinka se vodí s tím pánem po stezkách.

Jos. Vodí se — taková žába! Sodoma a Gomora! Však já jí dám — tahati doktora do zahrady.

Julie. On tam sám za ní přiběhl. Jak jim to sluší; takový párek se musí pohledat!

Jos. Fuj, to je ošklivé! Ona pod paždí s mužským, v zahradě!

Julie. Vždyť vy jste s ním jednou na večer také chodila.

Jos. Já — ty hloupá, to je něco jiného. (Přemýšlí.) Nerozumíš tomu, to jest něco docela jiného.

Břitva (ve dveřích). Ruku líbám, slečno!

Jos. (chladně). Pan Břitva.

Břitva (vstupuje). Váš služebník. Nebudu vás dlouho připravovat o čas, návštěva bude brzo u konce.

Jos. (k sobě). Jaký to nudný člověk!

Břitva (taktéž). Ďáblové jí šijou.

Jos. (k Julii). Jdi, podívej se, není-li Marie zase v zahradě.

Julie (odchází).

Břitva. Vidím, že se divíte, že vás stále obtěžuji, avšak dovolte mi ještě tuto otázku: nevzbudím již nikdy v srdci vašem nějaké náklonnosti?

Jos. (lhostejně). Jste příliš laskav, avšak —

Břitva. Ach, to je bolestné! Snad mi zakážete dále i ve snu vás zbožňovati?

Jos. (k sobě). Jak krásně mluví! (Nahlas, mírněji.) Nejsem tak ukrutna; ve snu mě mohou všickni pánové zbožňovat.

Břitva (k sobě). Děkuji. (Nahlas.) Však snad laskavě vyslyšíte, co jsem tu ne ve snu, ale za bílého dne slyšel.

Jos. (lhostejně). Snad nějaká novinka?

Břitva. Dílem i novina.

Jos. Jsem zvědava.

Břitva. Před chvílí stál jsem tu s tím mladíkem, co ondy v zahradě tak na mne nos ohrnoval.

Jos. (rychle). S panem Vavřincem?

Břitva (přisvědčuje hlavou a mluví s důrazem). Neboť pozoruje vaši změnu uhodl jsem, odkud vítr.

Ptal jsem se ho tedy při té příležitosti, jaký jest jeho úmysl. (Přestávka.) A dostal jsem za odpověd —

Jos. (rychle). Ráda uslyším.

Břitva (důrazně). Odpověděl mi něco víře nepodobného, ale s velkou úsečností a určitostí.

Jos. (k sobě.) Jistě svůj úmysl vyjevil.

Břitva (taktéž). To ji teď překvapí.

Jos. A co?

Břitva (protahuje slova). Řekl mi: žeňte se, budu alespoň svatem. Tety si velice vážím, ale nic více!

Jos. (trhnouc sebou). Je to možno?

Břitva (ustupuje ke dveřím). Tety si velice vážím, ale nic více!

Jos. To je lež!

Břitva (obraceje se). Při té příležitosti skládám svou poklonu.

Jos. (postupujíc za ním). Toť pomluva!

Břitva. Nejponíženější služebník! (Odchází po zpátku.)

Jos. (běhajíc po pokoji). Ha, *jeho* se zeptám. Ne, to nemůže být, a je-li tomu tak přece, pak chvěj se přede mnou, ty falešný netvore! (Odchází.)

Proměna.

Pokoj Leonardův jako v jednání druhém.

Výstup 8.

Leonard. Potom *Vavřinec.*

Leon. (přichází v klobouku a odhazuje ho na stůl). V skutku, ani nohy mi nestačí. Kdykoli vyjdu, nikdy nadarmo. Ta nová známost je velmi za-

jímavá; je to sice nějaká praobyčejná švadlena, ale velmi příjemna. Však jsem se také namáhal, abych na ní dostaveníčko vyloudil! (Vrhá se na lůžko a zapaluje dýmku.) Ta Helena mě nudí; kdyby nebylo té malé, která mi tak padla do oka, a která obdrží za věno hezkou sumu, byl bych ji už pro tu švadlenu nechal. Jakých tam vždy oklik a zacházek třeba. Tu prkenný mravokárce Vavřinec, kterého mi osud v cestu vehnal, a který se svatou tváří stále za námi se plouží — žena, která mě miluje a stále se chvèje, že muž nebo teta přichází — ach, to je boží trest! Kdyby nebylo mého plánu, byl bych již dávno ji zanechal, ale takto až si s ní pohraju, dá mi pak kdy budu chtít dceru, obávajíc se prozrazení. Ale nyní to ještě nejde, těžko od ní k dceři se zatočit.... Konečně Kleofáš — ten je můj, to vzácné nemehlo, dal by mi na několik mých slov dceru ještě dnes!

Vavř. (vejde).

Leon. (nehýbaje se s lůžka). Kdo to? Vavřinec?

Vavř. Jak vidíš.

Leon. Toť překvapení, neboť jsme se tu od onoho rána, kdy tě pan Kleofáš odstěhoval, ještě neviděli.

Vavř. (s důrazem). Však za to tím častěji v domě Šmídově.

Leon. (uštěpačně). Kde se ti, mimochodem řečeno, velmi dobře daří.

Vavř. Ovšem; jen že jsem si této přízně nedobyl lstí a klamem.

Leon. Jen mluv bez okolků; to se netýká mne.

Vavř. Uznáš, že se nesluší klamati přátel.

Leon. (k sobě). Posud mu ani nenapadlo, k čemu to činím.

Vavř. Ani neodpovídáš?

Leon. Jak jsi zpozdilý, Vavřinče. Nač tolik křiku? Že jsem si žert ztropil se starožitníkem, že jsem mu, když chtěl míti samé zvláštnosti, dával titěrnosti, až se mi to samému zprotivilo —

Vavř. Ale kdyby se přesvědčil, že polovice darů za nic nestojí?

Leon. K tomu je příliš hloupý. Jeho choutka mu tak zaujala hlavu, že nebude pochybovat, leda by ho někdo jiný upozornil.

Vavř. A kdyby tomu tak bylo?

Leon. Ty bys osmělil se —

Vavř. Ovšem, není to velmi milé, avšak —

Leon. To je hanebné, tak mě zradit!

Vavř. (s důrazem). A ty jej můžeš zradit? Však chvalitebno je z bludu vyvésti —

Leon. Bodejť tě ďas, kazateli!

Vavř. Za zradu zrada. Uvaž nyní, že tam pro tebe již místa není.

Leon. Hlupství!

Vavř. Slyš nyní mou radu: odřekni se jich kruhu, ožel jich literárních zábav, vůbec přetrhni celou známost.

Leon. Pa, pa! Máš ještě něco?

Vavř. A co jiného ti zbývá?

Leon. (k sobě). To bych krásně dopadl! Matka, dcera, věno. (Nahlas.) Ne, ne, však ty mě nevystrčíš!

Vavř. Za to ti již nyní neručím.

Leon. (k sobě). Pokud nic neví o poměru s Helenou, ať se zlostí třebas udusí, ostatní za nic nestojí.

Vavř. Nuže?

Leon. (chladně, vstávaje). Pěkně děkuji za radu, ale —

Vavř. Ale?

Leon. (chodě po pokoji, k sobě). Však já mu vše vymluvím. (Stojí u okna.) Tu právě běží pan Kleofáš po ulici. (Klaní se.) Nevidí mne, či co? Přistup, příteli! Sklopil uši a utíká.

Vavř. Nu, co tomu říkáš?

Leon. Hloupost! Mám prostředek, který ním pohne; mám pro něj nyní opravdovou památku ceny neobyčejné.

Vavř. Nový podvod.

Leon. Tenkráte nikoliv. Podařilo se mi dostati něco vzácného, ovšem že mne to nemálo stojí!

Vavř. (po chvíli k němu přistupuje). Pověz mi upřímně, proč tak mermomocí do jich kruhu se dereš, co ti na nich záleží?

Leon. (k sobě). Co v tom asi vězí, že mne od nich tak odtrhnouti se snaží? (Pozorně hledí mu v oči.) Měl by snad tušiti —? (Nahlas.) To jest — právě nic — ovšem mohl by svět říci —

Vavř. (s důrazem). Že tam chodíš na zálety, že někoho klameš, nebo že podvádíš muže, není-li pravda?

Leon. (k sobě). Co to žvastá?

Vavř. Prozatím jsou klepy jen klepy.

Leon. (k sobě). Je to jeho přesvědčení anebo jen zdání? (Nahlas.) Jistě že klepy.

Výstup 9.

Šmídův sluha. Leonard. Vavřinec.

Leon. Co nového?

Sluha. List.

Leon. (rychle jej bere). To jest mně. (List rychle přečte, potom k sluhovi.) Řekni, že je dobře.

Sluha (odchází).

Vavř. Odpusť, že jsem tak zvědav a tážu se tě, kdo ti ho posílá?

Leon. Je to jen —

Vavř. Nějaká nemilá věc, neboť jsi znepokojen?

Leon. Ano, tolik starostí —

Vavř. Avšak nemýlím-li se, je to sluha Šmídův?

Leon. (k sobě). Bodejť tě ďas! vyšetřuje jako soudce.

Vavř. Proč neodpovídáš?

Leon. Ano, pan Kleofáš mi tu právě píše, že — nestojí to vlastně ani za řeč — sedni si. Jaký je tvůj nový byt? (Usazuje ho.)

Vavř. Chceš mou odpověď? Nuže poslyš s pozorností: ty se vytáčíš, já ti však povím holou pravdu. Ten list není od Kleofáše, nýbrž od jeho manželky!

Leon. Ano, máš pravdu.

Vavř. Poslyš mou radu: nepohrávej si dále s Helenou, toť nanejvýš nehodné. Ruše jejich spokojenost dopouštíš se zločinu.

Leon. (vstávaje). Já tě, milý Vavřinče, nepochopuji; vždyť nemiluji Helenu, necítím k ní náklonnosti ani nejmenší, vše je hanebný klep.

Vavř. K čemu tedy oklamáváš její manžela a ji?

Leon. Příteli, odkud ty výčitky? Prováděl jsem ovšem s Kleofášem žerty, avšak vážím si ho vysoce. Neměl jsem pražádných záměrů, byly to pouhé žerty; chtěl jsem jej vyléčit z té jeho přemrštěné libůstky. A konečně —

Vavř. Nu, a konečně —?

Leon. Povím ti tedy upřímně, že jsem tam měl jiné záměry.

Vavř. A jaké?

Leon. Nejsme Turci; jak mohu tedy s matkou začínat, když chci ruku dcery?

Vavř. Marie?

Leon. (chladně). Ano, Marie; přiznám se ti docela, že chci svůj život změniti, že pohled toho anděla tak mne okouzlil, že jsem v hloubi srdce svého její obraz skryl. Ona jediná, jak to cítím a tobě vyznat mohu, může mne na dobrou cestu uvésti. Doufám, že ty, milý Vavřinče, mi v tak vážném a důležitém rozhodnutí na odměnu mé upřímnosti pomoci neodepřeš; nevyjevíš nikdy nikomu, jak jsem až posud živ byl? Žádám, prosím tě za to; vím, že jsem až posud chyboval — uhlídáš, že se polepším, jde tu o mé štěstí, o mou budoucnost. Vím, že jsi šlecheten; budeš míti zásluhu, že jsi ze mne lehkomyslníka učinil pořádného člověka.

Vavř. (ostře na něj pohlíží, pro sebe). Tedy proto tam chodil? (Nahlas.) A matka a dcera?

Leon. Matka mi přeje, a dcera mne miluje, ač jsem se jí ještě ani slovem nezmínil. Otce smířím, toť starý poctivec. Jen kdybych měl ještě tvé slovo, že mému polepšení nebudeš klásti překážky.

Vavř. Jsi tak jist svým zdarem?

Leon. Vždyť mne matka považuje již jako zetě. Toliko mi přikázala, abych co se týče Marie vše v tajnosti zachoval. Toť také příčina mého znepokojení, když jsem list obdržel. Důvěřuješ mi již nyní?

Vavř. (slabým hlasem). Věřím ti, Leonarde; buď zdráv! (Stisknuv mu ruku chce odejít.)

Leon. (kvapně). Ale budeš mi nápomocným, není-li pravda?

Vavř. (k sobě). Ach, on neví, co se ve mně děje!

Leon. Ty mlčíš? Či musím vzdáti se naděje na tvou pomoc?

Vavř. (s utajenou bolestí). Nikoliv, budu mlčet. Jestliže ti matka přeje i to milé dítě, budeš je míti, Leonarde!

Leon. (jako dojat). To ti slouží ke cti, díky tobě!

Vavř. (tiskne mu ruku a odchází).

Leon. (sám). Tak, nyní jsem jist, že se mi hra podaří. Trpělivost a chytrost činí nejednou divy. Nyní mu bude šlechetnost držeti ústa zavřena. Ale že mne měl v podezření? Třeba je býti opatrnějším; jej ovšem po tom, co se tu zběhlo, bude snadno udržeti v klamu. (Po chvíli.) Zůstane tedy při starém, pokud se mi to nezprotiví. Kleofášův hněv již nějak uchlácholím, v očích Heleny zůstanu nadále nyjícím milovníkem, a konečně si vezmu věno a dceru, o lásku nedbám. (Přebíhá list ještě jednou.) Však co znamená ten spěch? „Přijďte, pane, dnes naposled. Manžel není doma.“ Tím líp, budeme aspoň bezpečni. Vidím, že ta žena beze mne žíti nemůže! Proč není o deset let mladší! Však dříve nežli k ní musím k dostaveníčku. Dostaveníčko jest u mne záležitost vážná, žádná z mých přítelkyň nemá býti zkrácena. (Odchází.)

(Opona spadne.)

Jednání čtvrté.

Zahrada jako v jednání druhém.

Výstup 1.

Vavřinec. Potom *Marie.*

Vavř. (přichází zamyšlen). Již tedy pro mne žádné štěstí nekvete. Má naděje jako mlha dechem větru zmizela. Ač srdce mé stále ještě ve krutém zápasu blouzní, vidím, že budoucnost má věčným závojem smutku jest oděna. Jediná chvíle, a v zoufalost se mění naděje. (Sedá pod strom.) Srdce a hlava — jak různý jest jich cíl! Když srdce chce uskutečnit, po čem stále touží, tu rozum s chladnou rozvahou káže obětovati se. (Bojuje.) Mám tedy rozloučiti se s budoucností, která se na mne usmívá, mám za cizí štěstí svou naději zničit? Ano, zdá se mi, že mi jakýsi hlas šepce: Obětuj se z přátelství, učiň z něho člověka. Ve sladkých poutech lásky zapomene na svá pobloužení a vlasti navrácen bude řádný člen. (Zamyšlen kloní hlavu.)

Marie (přichází s kytičkou v ruce; spatřivši Vavřince blíží se po prstech a hodí mu ji na klín).

Vavř. Ach, slečna!

Marie. Zase smuten? Jak jste neposlušný, tak přísně jsem to zakázala!

Vavř. Zasloužená výčitka.

Marie. A po ní nastupuje trest! (Hrdě staví se na prsty.) Pane markýze, já se hněvám.

Vavř. Ach, to nečiňte.

Marie. Tedy vesele, prosím! Vypusťte starosti z mysli a vyjasněte čelo!

Vavř. Toť nesnadno.

Marie. Tak posloucháte?

Vavř. Ustaňte, slečno! Jsem velmi, velmi nešťasten!

Marie (soucitně). Můj Bože, co jest vám?

Vavř. (bolestně, však pokojně). Trpím nevýslovně, jako bych měl najednou za celý život vytrpět. Vaše nevinná duše nemůže pochopiti ty bolesti, jichž celé peklo srdce moje chová. (Bera ji za ruku.) Jste ještě mlada a mysl vaše nezkalena dechem zlého světa.

Marie (přerušuje ho). Nerozumím vám.

Vavř. K vám co obrazu anděla se utíkám a tážu se vás, co byste vybrala, majíc voliti mezi vlastním štěstím a štěstím osoby bídné, která by vám důvěřovala a nadějí se kojila, že ruka vaše ji zušlechtí a obšťastní?

Marie. Štěstí bližních jest štěstím naším, tak jsem vždycky se učila.

Vavř. (k sobě zticha). Ano.

Marie (nepokojně). Ach upokojte se, pane, sice se rozpláču; co se vám stalo?

Vavř. (vzpamatovav se). Nic, nic, to přešlo — (k sobě) však nedobolelo. (Nahlas.) Ó dovolte, abych se vaší čisté a nevinné ruky dotkl ústy vděčnými, díky vám. Vy jste mé předsevzetí posilnila, ač nevědomky zasadila jste srdci mému ránu, jež prudce pálí. (Tiskne její ruku k ústům.)

Marie (slzíc). Jak jste nešťasten!

Výstup 2.

Josefa. Vavřinec. Marie.

Jos. Sodoma a Gomora! Že ty stále pana doktora potkáváš.

Vavř. (pokojně). Ne jednou se tak náhodou spolu setkáváme.

Jos. (k Marii). Neslyšíš, matka tě volá, jdi hned k ní!

Marie (odcházi a za Josefou posílá Vavřinci polibky).

Vavř. Jste, slečno, někdy na Marii příliš přísnou.

Jos. Je toho třeba, jest ještě dítě. Ale vy jste bled?

Vavř. To jest od silného bolení hlavy; odpusťte — (Chce odejít.)

Jos. Mám neomylný prostředek: dejte si ustrouhati křenu a každou hodinu v octě namáčejte, potom —

Vavř. Pěkně děkuji.

Jos. Anebo vezměte citron a nakrájejte ho na koláčky —

Vavř. Již je mi trochu lépe.

Jos. Mé tety vlastní sestra má macechu, jejíž strýně trpí na bolení hlavy, a ta má prostředek ne sice nový, ale velmi účinný, a ten se takto ustrojí: vezme se —

Vavř. Chcete mi radit nějaké léky? Děkuji vám, já žádných neužívám.

Jos. (sladce). Nebuďte tak svévolný. Alespoň si nasypejte do půl žejdlíka vody soli, zamíchejte dobře —

Vavř. Děkuji, jsem již úplně zdráv.

Jos. Přeji vám toho, neboť s bolením hlavy nejsou žádné žerty; když jednou přijde —

Vavř. Jistě. (Dělá poklonu a chce odejít.)

Jos. (k sobě). Jak bych jenom nejlépe jej vyskoumala? (Nahlas.) Pane.

Vavř. (se vrací). Co ráčíte?

Jos. (klopí oči). Prosím —

Vavř. Mohu něčím posloužit?

Jos. (k sobě, pozorně naň hledíc). Břitva mne oklamal. (Nahlas se soucitem.) Pane, vy máte nějaký zármutek.

Vavř. Nikoliv.

Jos. (k sobě). Lže, jest žárliv na Břitvu. (Nahlas.) Svěřiti se soucitnému srdci ženskému přináší prý trpícímu úlevy. (Tiskne šátek k očím.)

Vavř. Mýlíte se, mé srdce nesvírá žal.

Jos. (k sobě). Znova lže. (Nahlas.) A přece vím dobře, že jste měl dnes s panem Břitvou svár.

Vavř. (v nesnází). S panem Břitvou?

Jos. (k sobě). Je v nesnázi, výborně!

Vavř. (taktéž). Ten žvanil!

Jos. Co tajemství sděleno mi, že to bylo pro dámu —

Vavř. Tak jest, byla to mýlka, které jsem já — které jsme oba —

Jos. Jsem zvědava.

Vavř. (k sobě). Jak jí to říci? (Nahlas.) Věc se měla tak, že z omylu vzešla malá — Břitva — já nikoliv — on právě se domníval, že mu chci překážeti — však velmi se divím —

Jos. (nevědouc co má činiti). Jak, jak?

Vavř. Vyznávám s velkou lítostí, že se mylně domníval, že jsem šťastným jeho sokem.

Jos. (na rozpacích). Tak?

Vavř. Dámu, o kterou šlo, velice ctím a vážím si jí, avšak bez dalšího záměru.

Jos. (hněvivě). Jistě, neboť raději vodíte po zahradě těkavé motýlky. Ale chyba lávky, teta není dítě! Naučím vás vtírati se v rodiny a mámit nevinné dívky paragrafy! A nyní se poroučím. Půjčka za oplátku, Josefa Šmídova se vám odmění! (Zlostně odbíhá.)

Vavř. (stojí zaražen). Co to znamená?

Výstup 3.

Břitva vchází s pravé strany. *Vavřinec.*

Vavř. (chytí Břitvu za ruku a vede jej do prostřed jeviště). Pojďte, pojďte.

Břitva (dvorně). K službám! (K sobě.) Zdá se, že se při té příležitosti zatahuje na bouři.

Vavř. Jaké to klepy jste nadělal?

Břitva (bije se v prsa). Kdo? já?

Vavř. (chytaje ho násilně za ruku). Kdo jiný?

Břitva. Pane, jsem lektivý! Věřte mi při té příležitosti —

Vavř. Styďte se!

Břitva. Já? Buďme upřímni: oč vám jde?

Vavř. Hned se dovíte. Slečna Josefa zastala mne právě v rozmluvě s Marií i ptala se mne na obsah našeho hovoru; nedostávalo se mi slov, však jako schválně vyzvídala dále, o jakou to dámu jsme se přeli. Řekl jsem, neudávaje jmena, to co vám, že dámu nemiluji, ostatně že ji ctím —

Břitva. A jak to dopadlo, můj drahý?

Vavř. Rozhněvala se a s hrozbou odběhla.

Břitva (zajíkaje se smíchem). Hi hi hi!

Vavř. (hněvivě). Vy se smějete?

Břitva (pořád se smíchem). Ano, došla řada na ni; chtěla mi dát košem a nyní dostala sama.

Vavř. Co to znamená?

Břitva. Hned vám vše vysvětlím. Nežli vás spatřila, přála mně, dělala mi naději; v tom jste se vy objevil a vše se změnilo.

Vavř. Ale jak jí to mohlo napadnouti?

Břitva. Vaši dvornost si jinak vykládala, ale přepočítala se! Má milá tetinka se musí ke mně vrátit. Avšak, milý pane, ať to zůstane mezi námi, neboť kdyby se dověděla, že jsem to prozradil, měl bych s ní na věky po všem.

Vavř. Dobře.

Břitva. Abych vám dokázal, jak si vás velice vážím — zde na důkaz mé úcty mám vám něco (tajemně) odevzdati.

Vavř. Mně?

Břitva. Ovšem, povím to jedním rázem. Jda náhodou ulicí, kde jste dříve s panem Leonardem přebýval, viděl jsem, jak na mne paní Paplevičová ve dveřích kývá, a protože jsme se s nebožtíkem měli rádi, šel jsem blíže; právě chtěla jíti s košíkem do města, aby nakoupila pamlsek pro miláčka psa.

Vavř. Na tom snad nezáleží?

Břitva. Nezáleží; šla do města a dost. V tom zvolá: Aj, aj, pan Břitva! — Kýho výra, Stázičko!

Vavř. Ale mluvte kratčeji.

Břitva. Dobře. Při té příležitosti se ptá, kam pospíchám; řeknu, že sem. Nato se mne laskavě ptá na zdraví, pakostnici, píchání —

Vavř. Ale —

Břitva. Dobře. Pak ptala se na vás. Na Leonarda se hněvá a proklíná jej, něco vyvedl její psíkovi. Ku konci potěšena, že vás tu najdu, což mě rovněž velice těší, posílá při té příležitosti po mně — (Odevzdává list.)

Vavř. (čte nápis). K vlastním rukoum blahorodého pana Vavřince Tańského.

Břitva. Co tam asi bude?

Vavř. Co chce? Podívejme se. (Čte.) „Milý pane Vavřinče! Vždycky jste se hádal, že pan Leonard není právě tak zlý, a dnes dostalo se mi náhodou důkazu. Děvče od modistky přineslo list jemu, ale nenatrefilo ho doma, i odevzdalo list mně, abych mu ho dala hned jak přijde domů. Ale já jej posílám vám, abyste se přesvědčil, že Rajmunda Paplevičová zná lidi, a z toho poznáte, že pan Leonard je zlý člověk, hejsek a bídník. Neříkejte, že jsem já to udělala, neboť by mého Filonka ze zlosti ještě zabil. Zpomeňte si, co jsem vám o jeho známosti s paní Kleofášovou povídala. Vaše služebnice Rajmunda Paplevičová.“ (K sobě.) Co slyším? Leonard by byl pořád ten starý? (Rozvine druhý list a čte.) Ha, ničemná duše! tak všecky klamati!

Břitva (vyvaluje oči).

Vavř. (nevšímaje si Břitvy netrpělivě přechází a mne papír v ruce. Břitva chodí za ním a dívá se mu do rukou). Chtít, abych mu pomáhal v podvodu, přisahat mi polepšení a nutit mě, ač nevědomky, abych jeho lehkomyslnosti svou lásku obětoval — a v témž čase přijímá od švadlen takové listy. To je příliš mnoho! Avšak, bídníku, třes se přede mnou! (Odchází.)

Břitva (volaje za ním). He, pane právníku! pane doktore! — Ten se dopálil. Co to asi bylo? (Chvíli stojí zamyšlen, potom kývnuv hlavou odchází.) Dobře že při té příležitosti mně se ničeho nedostalo. (Odchází na pravo.)

Proměna.

Salón jako v jednání třetím.

Výstup 4.

Leonard. Potom *Helena.*

Leon. (přichází). Čekám hodinu, a ona nejde. Proklatá švadlena! Jistě ji zase nějaká nová práce zdržela, anebo muž — ne, vždyť to snad je vdova! Ale co na tom? Není naspěch, najdu si jinou! Ticho, Helena přichází.

Hel. (vejde).

Leon. Jsem vás poslušen, milostpaní. (Tiskne její ruku k ústům.) Ó za vámi šel bych i do propasti.

Hel. (slabým hlasem). Tišeji, pane Leonarde, nám zbývá jen zdáli po sobě toužiti.

Leon. (k sobě). To je poněkud málo! (Nahlas.) Jak, chcete mě zbaviti své blízkosti? Co jsem zavinil? Nelze mi živu býti, jestliže mně rozkážete od vás se odloučiti.

Hel. Můj muž mi poručil, abych vám navždy zakázala přístup do tohoto domu.

Leon. A kdo roznítil požár v jeho chladné a vyhaslé duši?

Hel. Kdo? Vaše neopatrnost.

Leon. A nic ho nesmíří?

Hel. Poznal, že jste ho — (Vypukne.) Bože, a já jeho žena — nejsem vinnější?

Leon. (vroucně). Jak, tedy prozrazena naše láska?

Hel. Posud ne, ale čísti ji mohou na mém bledém čele, kde zoufalost je vryta.

Leon. Upokojte se, ještě není nic ztraceno. Čarovnou silou jednoho toliko slova vše napravím.

Hel. Vaše řeč vynucuje mi na tváři ruměnec studu. Hrozno jest klamati muže!

Leon. Rozum a vůle přemáhá všecko.

Hel. Jenom ne výčitky svědomí.

Leon. Rozechvěné nervy vaše vzněcují ve vás, anděli můj, divné vrtochy.

Hel. Máte pravdu, vždyť ho nezrazuji; jsouc nešťastna hledám ve vás jen bratra.

Leon. (k sobě). Krásná perspektiva!

Hel. (opírajíc se o jeho rámě). Není-li pravda, i vy mne považujete za sestru?

Leon. Ó ano, za sestru.

Hel. Zbytečně se mučím, nadarmo se tvář má při každé vzpomínce na manžela rdí. Budem, byť vzdáleni, duší sobě blízci.

Leon. (k sobě). Začíná mne to nudit. (Nahlas.) V tom sladkém slově leží celá má naděje.

Hel. A doví-li se muž kdy náhodou — já nejsouc si vědoma viny postavím se mu směle vstříc.

Leon. (pohleděv do okna). Tu je!

Hel. (lekne se). Můj muž? Cítím přece jakousi úzkost; odejdu, uhodl by vše na mé tváři. Zůstaňte zde. (Rychlým krokem odchází na levo.)

Leon. (ji doprovází ke dveřím, potom se vrací do prostřed jeviště). Blouznivá žena! myslí, že s ní budu vrkat jako hrdlička. Až mi jen muž podá ruku ke smíření a s ní se pobavím, vezmu si dceru.

Výstup 5.

Kleofáš. Leonard.

Kleo. (vešed a spatřiv Leonarda zastaví se a stahuje obočí — přestávka).

Leon. (směle). Dobrý den!

Kleo. (stoje na místě bručí). Služebník.

Leon. Jak se máte?

Kleo. (bručí). Dobře.

Leon. (k sobě). Je rozzloben.

Kleo. (taktéž). Bazilišku!

Leon. Jak je dnes krásně!

Kleo. Krásně.

Leon. Jak se mi zdá, nejste dnes v dobrém rozmaru?

Kleo. (chce vypuknouti, ale mírní se). Skoro.

Leon. (sedaje). A já právě naopak jsem v nejlepším.

Kleo. (sedaje u dveří, k sobě). Však ti bude jinak, až tě vyplísním.

Leon. A to právě z té příčiny, že jda ulicí zastavil jsem se u Goldberga. (K sobě.) Již se mu svítí oči. (Nahlas a zvolna.) Právě dostal klenot a jaký! (Mlaská jazykem, Kleofáš sebou pohne.) Velké ceny! (Kleofáš obrací k němu hlavu.) Jako jantar. (Kleofáš obrací se celý k němu.) Krásně zachovaný. (Kleofáš vstává.) A poněvadž jsem se přesvědčil, že mě neošidí, koupil jsem —

Kleo. (trhne sebou). Koupil jste? (Zakrývá si ústa.)

Leon. (vytahuje pouzdro). Podívejte se, je to krásné.

Kleo. (přibližuje se). Aj, co pravíte?

Leon. Chlouba a ozdoba každé sbírky. (S důrazem.) Amulet Žolkevského.

Kleo. (vytrhne mu ho). Ukažte! (Kývá hlavou a klade ho na stůl, k sobě.) Oho, nejsem tak hloupý!

Leon. (k sobě). Nepomáhá? (Nahlas.) Nevěříte? Ovšem, ani mně nejde z hlavy ten hanebný antikvář, který svou firmou se dokládaje smetí mi nabízel; a já bez přesvědčení-se, nezkušený, mladý a nezkažený od světa, kterýž jen škody bliž-

ního hledá, v radosti, že se vám zavděčím, koupil jsem, co mi ten zloděj předkládal. Dnes teprva dověděl jsem se od několika jako já ošizených, jaký to pták, a boje se, abych nepozbyl vaší přízně, přiběhl jsem, abych vás varoval.

Kleo. (k sobě). Aha, omývá se.

Leon. Jsem omluven? A nyní se osměluji darovati vám ten skromný amuletek, jenž tím ještě ceny nabude, přijmete-li vy jej upřímně.

Kleo. Máte jistotu?

Leon. Svou ctí ručím za jeho pravost. Mluvil jsem s jedním znalcem a proslulým spisovatelem.

Kleo. (bere pouzdro se stolu, otvírá je, celý zanícen nějaký čas pohlíží, potom najednou pouzdro zadělává, do kapsy schovává, načež přistoupí k Leonardovi a líbá jej na obě líce). Děkuji vám srdečně, pane Leonarde!

Leon. Kterak se raduji! (Tisknou si ruce.)

Kleo. A nyní vás opustím; je to dar příliš skvostný, musím jej uložiti. Počkejte tu chvíli, pošlu vám sem hned svou ženu. (Líbá ho na obě líce a pak odchází; k sobě.) Nemýlím-li se, cítil velmi mou pošetilou popudlivost; musím ženě přikázat, aby byla laskava. (Odejde.)

Leon. (sám). Ha, ha! musím se smáti, za kus pergamenu by prodal i svou duši.

Výstup 6.

Marie. Leonard.

Marie (vběhne). Ah, pan Leonard; buďte vítán!

Leon. Kam tak spěcháte?

Marie. K matce, zavolám ji; kterak ji to bude těšit!

Leon. Již jsem ji viděl.

Marie. Tedy vás oznámím otci.

Leon. Také s ním jsem mluvil.

Marie. Chcete tedy samoten vzdychat na pohovce?

Leon. Ovšem; ale promluvme spolu.

Marie (vážně sedajíc). Budu tedy zastávat matku a baviti v její nepřítomnosti hosti.

Leon. Mluvme tedy o lásce, je-li vám libo.

Marie. O lásce?

Leon. (usedá vedle ní). Víte, slečno, co je to láska? znáte ten blahý cit?

Marie (naivně). Láska?

Leon. Řekněte mi, slečno, zdali již někoho milujete?

Marie. Ó miluji.

Leon. A koho, smím-li se ptáti?

Marie. Nejprvé Boha.

Leon. A potom?.

Marie. Potom matinku a tatínka.

Leon. A potom?

Marie. Potom tetu.

Leon. A teta je již poslední?

Marie. Ó ne, miluji Julii, loutku a kočku!

Leon. A již nikoho?

Marie. Ó ano, vždyť mne učili všecky lidi milovat.

Leon. A milujete všecky?

Marie. Všecky.

Leon. Stejně?

Marie. Ó ne, zlé nemiluji.

Leon. (k sobě). Dítě!

Marie. Ale mezi dobrými jsou ještě dva obzvláště, pan Leonard a pan Vavřinec.

Leon. (bera ji za ruku, vroucně). A ty dva milujete stejně?

Marie (naivně). Ó ne — nemějte mi za zlé, miluji mnohem více pana Vavřince. (Smutně.) On je časem tak smuten, jako by se trápil — a pak má jinačí pohled, on hledí docela jinak nežli vy nyní.

Výstup 7.

Helena. Leonard. Marie. Potom *Vavřinec.*

Hel. (chce vstoupit s levé strany, vidouc ale přítomné zastaví se ve dveřích).

Leon. (vřeleji). A přece, drahý anděli, můžete v mém oku mnoho čísti! Tak jasně je tam jediná má myšlénka vryta — ó slečno Marie!

Marie (se vzchopí). Vy mluvíte pomateně! — Matko! teto! probůh, zachraňte mne!

Leon. (líbá její ruku, kterou ona nadarmo vytrhnouti mu usiluje).

Vavř. (přikvapí). Pryč odtud! nekal tu ruku klamnými ústy, abys na ni nevpálil znamení hanby!

Leon. Co chceš, příteli? Mírni svá slova!

Marie (zděšena). Co se jim oběma stalo? Já se něčeho obávám.

Vavř. (k Marii). Mohu vás dovésti k matince?

Marie. Ach, pojďme!

Vavř. Prosím. (Podává Marii ruku a vede ji na pravo.)

Hel. (bledá ve dveřích se chvěje).

Leon. (k sobě). Chtěl by mne prozradit? (Bere rychle klobouk a chce zadními dveřmi vyběhnout.)

Vavř. (doved Marii ke dveřím vrací se a zastupuje mu cestu). S dovolením! Dříve než naposledy přestoupíš práh tohoto domu, poslyš upřímnou mou radu. Nechceš-li, abych s tebe strhl škrabošku pokrytství, vyhýbej se daleko tomuto domu. Tvé namáhání je marno, již mě neoklameš.

Leon. Ale Vavřinče, což činím něco zlého?

Vavř. A ty se ještě ptáš? Tvé nesčíslné prostopášnosti, jakými jsi se až posud chlubil, pominu; ale nyní, kdy jsi měl změniti svůj starý způsob života, nyní, kdy jsi mi pravil, že ucházíš se o Marii s čistým a poctivým úmyslem, abys polepšil se, právě nyní začínáš zamilované pletky se švadlenami; to je podlé, ničemné!

Leon. (k sobě). Který ďábel mu to našeptal? (Nahlas.) Příteli, to je na cti utrhání!

Vavř. Tedy jsi sem přišel bez úmyslu?

Leon. Vlastně —

Vavř. Tedy vidíš, tvůj podvod leží na bíledni.

Leon. (drze). Což já za to mohu, že po mně ženštiny se blázní?

Vavř. A tak jistě jsi zamluvil si dostaveníčko, není-li pravda?

Leon. Co? já?

Vavř. (podávaje mu lístek). Tu máš lístek; prosí tě za odpuštění, že ti nemůže býti k službám.

Leon. (k sobě). Zpropadená věc!

Hel. (vcházejíc, k sobě). Dosti toho, srdce mi puká!

Leon. (k sobě). Ďáble, ještě ona!

Hel. (odhodlána). Pane Leonarde, mám k vám několik slov. (Vavřinec chce odejíti.) Zůstaňte, pane, prosím, bude mi to milé. (S důrazem.) Slyšela jsem nyní celou vaši rozmluvu.

Leon. (v nesnázích). Milostpaní —

Hel. (s trpkostí). Váš život je v pravdě cesta veselá; honil jste se po rozkošech, daleký šlechetných snah, kteréž muže zdobí. Domníval jste se, že ženy, když jsou krásné, jsou hodny milování, a že času, jenž rychle plyne a nikdy se nevrací, třeba hodně užívat, dokud neuplyne.

Leon. Pochopuji vaši hořkost, ač tak neobyčejnou —

Hel. Dověděla jsem se, co mi bylo tajno — (s opovržením naň hledíc) že jste chtěl nás poctit volbou naší dcery.

Leon. Ale v pravdě —

Hel. (vpadajíc mu do řeči, s důrazem). V pravdě, to bylo ničemné! Chcete odpovědi?

Leon. (k sobě). Já zkamením.

Hel. (s důstojností). Pochopíte, pane, že nemohu více mívat potěšení, vás vídati. A nyní pospěšte si, snad roní slzy netrpělivosti ta ubohá vaše švadlena! (Dělá poklonu a opírá se o lenoch stolice.)

Leon. (odchází).

Vavř. (chytá jej ve dveřích silně za rameno, polohlasně). Pohaníš-li tento dům jedním toliko slovem, zodpovíš mi to svou ničemnou hlavou! Rozumíš?

Leon. Ať vás ďábli — (Odejde.)

Vavř. (k sobě). Sketa, mlčí jako stěna!

Hel. (k sobě, slabým hlasem). A já toho člověka nad svou čest milovala!

Vavř. (přistupuje k Heleně, k sobě). Nikdy se nemá dovědět, že jsem věděl o její poblouzení.

Hel. Již odešli — ah, vy jste zůstal. Děkuji vám za vaši laskavost, kterou jste mi osvědčil. Strhl jste mu roušku klamu a ničemnosti, ó díky vám! (Podává mu ruku, on ji políbí.)

Vavř. Pochopuji vaše pohnutí a ouzkost, která vás pojímá při myšlénce, jaká muka na vás čekala. Vaše dcera vydána za kořist toho hanebníka — o ta myšlénka, není-li pravda, ta vás děsí. (S důrazem.) Vaše dcera, jejíž budoucnost ještě daleka a které ještě třeba matčiny péče a srdce —

Hel. (k sobě). Zdali nepotřebuji toho napomenutí, když celým štěstím matky je štěstí její dítěte? (Tiskne Vavřinci ruku.) Děkuji vám, příteli! (Po chvíli.) Však ptám se vás, odkud taková náklon-

nost k našemu domu? Nemýlím-li se, nebyla to jen vaše šlechetnost.

Vavř. (tichým hlasem). Přátelství —

Hel. Je to?

Vavř. Mám se vám vyznat?

Hel. (laskavě). Což by tu hádanku nedovedlo mateřské srdce rozluštit?

Vavř. (radostně líbá její ruku). Milostpaní, tolik štěstí!

(Odtud počíná si Helena pokojně, ale bolestí přemožena; úsměv její je bolestný, hlas tichý a až do konce se chvějící, někdy jen při odpovědech vypuká silou citu zbouřeného.)

Hel. Však ona jest ještě příliš mlada.

Vavř. Prosím toliko za blahou naději, že někdy mou bude.

Hel. (unavena sedá, ale tváří se veselou). A jak bude s tetou?

Vavř. I o tom víte?

Hel. Již po prvních slovech poznala jsem, že se jí hlava spletla.

Vavř. (tiskne její ruku k ústům).

Výstup 8.

Josefa. Helena. Vavřinec. Později *Břitva.*

Jos. (přikvapí; zočivši přítomné zastaví se jako přimrazena, k sobě hněvivě). Co to? s dcerou v zahradě a s matkou v pokoji? (Nahlas uštěpačně.) Nacházím tě s tím pánem samotnou?

Hel. Právě mám pro tebe novinu: pan Vavřinec mne žádá za ruku Marie.

Jos. (se lekne). Marie! (Ukrývajíc své pohnutí.) A to je hezké! (K Heleně polohlasem.) Dej si mu ji, pro mne; ale takový mladík —

Hel. (k Josefě). Před chvílí byla jsi jiného náhledu.

Jos. Lidé se mohou mýlit.

Vavř. (dívaje se z okna). Právě tu jde pan Břitva.

Jos. (k sobě). Dobře, čekám na něj; mladému navzdory vezmu si starého.

Vavř. (k Josefě). Doufám, že neodejmete mi svou přízeň.

Jos. (se zlostí špatně utajenou). Ó ovšem že ne; žeňte se jak chcete; nemám práva mísiti se v cizí záležitosti.

Hel. (k Vavřinci). Teta má dobré srdce.

Jos. (odchází stranou).

Břitva (vejde, k sobě). Jaké to namáhání, již po třetí jsem tady; co se tu děje? Leonard vyběhl odtud jako by ho byl vystřelil.

Vavř. (spěchá k Břitvovi a šeptá mu hned ve dveřích). Štěstí se již usmívá.

Břitva (vyvalí oči, blbě). Co?

Vavř. (napodobuje Břitvu). A při té —

Břitva (vpadaje mu do řeči). Příležitosti —

Vavř. (ukazuje na Josefu, která se tváří jako by je neviděla). Vyznejte se rychle!

Břitva (stojí chvíli s vytřeštěným zrakem, potom přiskočí jako střela k Josefě). Slečno!

Jos. (klopíc oči). Ach!

Břitva (klekaje). Já vás miluji, vy jste moje holubička, chcete si mne vzíti?

Jos. (s pronikavým pohledem na Vavřince). Chci!

Břitva (vstávaje). Vítězství!

Vavř. (přibližuje se k Josefě, která na něj nehledí). Skládám své přání.

Jos. (jedovatě). Ještě čas, až po svatbě!

Výstup 9.

Kleofáš. Předešlí.

Kleo. Tak, milý pane Leonarde, váš amulet již je uložen. (Spatřiv Vavřince.) Ah, vítám vás, příteli! (Líbá jej na obě líce.) Kde je Leonard?

Hel. (s důrazem). Vyplnila jsem tvou vůli!

Břitva. Viděl jsem, jak právě odtud vyletěl, jako by ho byl vystřelil.

Kleo. Co se mu stalo? (Chce vyběhnout ven.)

Vavř. (zdržuje ho). Nenamáhejte se, pane; Leonard náleží druhu lidí, kteří tam, kam se vplížit mohou, nečest a hanbu přinášejí.

(Všeobecné pohnutí, Helena zakrývá si tvář.)

Kleo. (k Heleně). Slyšíš?

Hel. (silně). A já ještě dodávám, že co živa budu, pan Leonard nesmí práh náš překročit.

Kleo.
Břitva. } Ah!
Jos.

Kleo. (trna). Kdo by si to byl pomyslil?

Vavř. Odhalil jsem tak znamenité věci —

Kleo. (dělaje jako by rozuměl oč jde, usmívá se potutelně a dělá posuněk polykání). Rozumím, byl to druh pijavice —

Vavř. (k sobě). Která čest ssaje a dobrou pověst ničí.

Kleo. Tak krásné věci mi přinášel, škoda!

Jos. Co škoda? Spíše Bohu chvála, naše panenská pověst byla by mohla utrpět.

Břitva (vystupuje). Při té příležitosti chci se představiti co nastávající —

Kleo. Švakr? (Po chvíli.) Hm, přeju štěstí.

Hel. Ještě něco, milý manželi.

Kleo. (přistoupí a líbá Heleně ruku). Co bys ráda?

Hel. Pan Vavřinec uchází se o naši Marii.

Břitva. Druhý mladý párek.

Kleo. (přemýšlí, k Heleně). A co tomu říkáš?

Hel. (pohlížejíc vděčně na Vavřince). Myslím, abychom mu ji neodpírali.

Vavř. (líbá Heleně ruku).

Kleo. (chvíli přemýšlí, potom jde k Vavřinci a líbá ho na obě líce). Když mermomocí chcete, tedy se žeňte. Ale sbírku mi uspořádáte! (Mne si ruce.)

Výstup 10.

Marie. Předešlí.

Marie. Všickni jsou tady, a já sedím jako zakleta. (Spatřivši najednou Břitvu a Josefu.) Výborně, tetinko! S tetinkou dostanu i strejčínka.

Hel. (berouc Marii za ruku). Pojď sem, dcero; právě jsme o tobě se radili. Od této chvíle patří pan Vavřinec k naší rodině.

Kleo. (k sobě). Statný to chlapík, znamenitý zeť!

Vavř. (k Marii). Mé duše touhy jsou uskutečněny. Slova vaše vzbudila mou naději; dokážu vám, že dovedu býti hodným toho štěstí, řeknete-li ještě vy: „ano.“

Marie (skrývajíc tvář ve klíně matky, která ji k srdci tiskne). Již rozumím.

Hel. (hladíc Marii). Tys nyní mým štěstím, mou potěchou veškerou! (Přestávka.)

Kleo. (chvíli přemýšlí, potom pohnuv ramenama blíží se k obecenstvu). Povězte mi, prosím vás, co se tu dělo?

(Opona spadne.)

Němý.

Žert v jednom jednání.

Osoby:

Pan **Vlk.**

Žofie, jeho manželka.

Karel, jejich syn.

Eliška, jejich schovanka.

Kašpar, Karlův sloužící.

Doktor **Bulík.**

Děj v pokoji Vlkova domu.

Vkusně zařízený pokoj.

Výstup 1.

Vlk. Žofie.

Žofie. Osm dní, pane manželi, plných osm dní!

Vlk. Vím to.

Žofie. Po celý týden ani slova nepromluvil.

Vlk. Ani nepíp'.

Žofie. To je hrozné neštěstí!

Vlk. Hrozná svéhlavost, chceš snad říci.

Žofie. Svéhlavost? Bůh uchovej! Ne, ne, můj milý, je to nemoc, strašlivá nemoc! následek to hlubokého zármutku, kterým jen ty sám jsi vinen.

Vlk. Já ti ale pravím, že je to svéhlavost, strašlivá svéhlavost! následek to hluboké zkázy, kterou jen tvé mazlení je vinno.

Žofie. Ubohý hoch! jindy mluvíval spíše mnoho než málo!

Vlk. Bohužel, nažvástal toho — (stranou) jako jeho matka.

Žofie. Srdce měl vždy na jazyku.

Vlk. A pokaždé nějakou hloupost vyplesk'.

Žofie. Kdy pak jsi co hloupého od něho slyšel, moudrý pane?

Vlk. Připomenu jen to, jak chtěl naši schovanku za ženu.

Žofie. To přec není nic hloupého; Eliška je hezká, čiperná dívka.

Vlk. Ó ano, hezká a čiperná — to je ale také celé její věno.

Žofie. Náš syn je sám dost bohatý.

Vlk. Ale lehkomyslný.

Žofie. Je oblíben v celém městě.

Vlk. Poněvadž naše město každého žvanila vychvaluje.

Žofie. Nu, teď snad tedy již budeš s ním spokojen, již nebude žvanit a žvástat, neboť je němý. Šťastný otče, jenžto máš němého syna!

Vlk. Nedělám si z toho nic.

Žofie. Tvá lhostejnost při takovém neštěstí mě přivede ještě k zoufalství! Tu stojí nepohnutý, ctihodný pan Vlk, jakoby se mu jen povídalo, že jeho syn má trochu hlavy bolení. Povídám ti ale, že je němý, němý, němý!

Vlk. Inu ano — jen ať já zas neohluchnu!

Žofie. Tvé srdce již beztoho ohluchlo; svou neoblomnou zarputilostí jsi celé to neštěstí zavinil. Co máš proti jeho lásce? proč jsi mu zapovídal, na Elišku myslit, o ní mluvit? To celou jeho čivní soustavou otřáslo a částečnou mrtvicí jeho jazyk ranilo; ani má laskavost ani prosby jeho společníků nemohou z něho slova dostat. To máš teď také z toho, že jsi mu pokaždé přísně kázal, aby mlčel, když chudinka prosil o peníze na všelijaké maličkosti.

Vlk. Chudinka? maličkosti? Toť roztomilé! Již dávno bychom chodili s mošnou, kdybych byl jeho marnotratnost nedržel na uzdě.

Žofie. O jak ráda bych žebrala, kdybych mohla svému synovi ztracenou řeč zase vyžebrat! Já nešťastná matka!

Vlk. Přestaň s takovými nářky. Myslíš-li, že opravdu oněměl, svolej si sem třeba celou lékařskou fakultu a dej si ho operovat, elektrisovat, galvanisovat jak se ti bude líbit.

Žofie. Ano, to také učiním. Hned pošlu pro pana doktora Bulíka, to je náš nejznamenitější lékař, ten mu musí pomoci, a byť na to celé naše jmění mělo prasknout.

Vlk. Pan doktor Bulík mu sotva pomůže; ale sám se ještě o to pokusím.

Žofie. Ty?

Vlk. Bezpochyby že zase potřebuje peníze, neboť jeho kapsa také ustavičně stůně na souchotiny. Nuže, abych jeho svéhlavost zlomil a tebe upokojil, nebude mi na stovce záležet.

Žofie. Ach, jen kdyby mu tak lehký prostředek pomohl —

Vlk. Stovka? to není žádný lehký prostředek.

Žofie. Kdyby mu peníze pomohly, já bych prodala svůj snubní prsten i s tvou podobiznou. (Odejde.)

Vlk (sám). Toť velmi lichotivé — ale zcela obyčejné; jediný syn je matce vždycky milejší než jediný muž. — Já se sice dosud tomu všemu jenom smál, ale již mi to také počíná dělat vrtochy. Kdyby to byla jen svéhlavost, měl bych z této stávky jeho jazyka potěšení, neboť, můj tatíčku nebeský! jakých to nesmyslů naplácá takový mladík za celý týden! Ale žeby samovolně osm dní mlčel — to se mi zdá býti nemožné, a jestli mu *zlatým* klíčem ústa neotevru, pak se věru musím sám obávat, že jeho jazyk mrtvice ranila.

Výstup 2.

Karel. Vlk.

Vlk. Nuže, milý synáčku, jak se vede? Dosud se ti jazyk nerozvázal?

Karel (krčí rameny a mlčí).

*

Vlk. Nebo se bojíš, že bys něco hloupého mohl říci?

Karel (vrtí hlavou, že ne).

Vlk. To jsem si myslil, toho ty se nebojíš. Chceš tedy jen své rodiče zarmucovat?

Karel (vezme jeho ruku a s láskyplným pohledem tiskne ji k svému srdci).

Vlk. Tahle pantomie není sice špatná, ale chci, abysi svou synovskou lásku slovy vyjádřil.

Karel (ukazuje, že nemůže).

Vlk. Že nemůžeš? Jsi snad očarován?

Karel (přisvědčuje).

Vlk. A máš nějaké bolesti?

Karel (vzdychne a položí ruku na srdce).

Vlk. Nu tedy se pokusím, abych to očarování zažehnal. Vím, že mě máš za lakomého, poněvadž nechci všem tvým drahým libůstkám vyhovět. Dnes ale na mne přišla k tvému prospěchu zvláštní štědrost. Pohleď na tuto bankovku, líbí se ti?

Karel (přisvědčuje).

Vlk. Je tvá, musíš být ale vděčným.

Karel (přisahá, že bude).

Vlk. Vezmi tedy a mluv.

Karel (vezme bankovku a líbá otci ruku).

Vlk. Rci jen jediné slovo: děkuju!

Karel (děkuje posuňky a uteče s bankovkou).

Vlk. Hej! počkej, tak já nehraju! Proklatý darebáku!

Výstup 3.

Kašpar. Vlk.

Kaš. Ráčíte mě volat?

Vlk. Ano, je vidět, že své jméno dobře znáš. Nepotkal jsi mého syna?

Kaš. Arciže, běžel, skákal, byl tak vesel jako by na schodech byl nalezl poklad.

Vlk. Dal jsem mu stovku, aby mluvil.

Kaš. Aby mluvil? tak? Takovým spůsobem si může u vás člověk tedy peníze vydělat?

Vlk. Již mě ta jeho proklatá němota znepokojuje. Co ty o tom soudíš?

Kaš. (krčí rameny a mlčí).

Vlk. Myslíš, že skutečně nemůže mluvit?

Kaš. (jako prvé).

Vlk. Nebo je to jen svéhlavost?

Kaš. (svědčí).

Vlk. Z jaké ale příčiny?

Kaš. (dá prst na ústa).

Vlk. Nechceš mluvit?

Kaš. (vrtí hlavou, že ne).

Vlk. Tedy ti otevru ústa.

Kaš. (velmi přívětivě přisvědčuje a nastavuje ruku).

Vlk. I s radostí! (Popadne hůl.)

Kaš. O prosím poníženě, neračte se namáhat, můj jazyk již se roztál.

Vlk. Já tě naučím opičit se po mém synovi!

Kaš. Můj milý Bože! co jsem se toho již namluvil, a nikdo mi za to nedal ani krejcaru; tu najednou slyším, že mlčenlivým dáváte stovky, aby promluvili, jsem chuďas, chtěl jsem si něco vydělat, a proto jsem mlčel.

Vlk. Dám ti hezký peníz vydělat, když mého syna k tomu přivedeš, aby mluvil.

Kaš. Nic lehčího na světě. Jen mě nechte: za čtvrt hodiny se vám budu moci pochlubit celou kopou darebáků a všelijakých potvor, kterými mě dle svého líbezného obyčeje s velikou výmluvností poctí.

Vlk. Za každou nadávku dostaneš ode mne zlatku.

Kaš. Ichuchu! to budu brzy bohatým!

Vlk. Přičiň se tedy a zavolej mě, až bude v nejlepším proudu. (Odejde.)

Kaš. (sám). Škoda, že starý pán již dávno neměl tenhle nápad, nebo kdybych měl zlatku za každý čestný titul, který jsem dosud od mladého pána dostal, mohl bych si nyní již pěkné panstvíčko koupit. Nu, zato se teď přičiním, aby padaly ještě houšť. Aha! již přichází; jen abych žádný nepřeslech', musím dobře počítat.

Výstup 4.

Karel. Kašpar.

Kaš. Přeju mnoho štěstí k tomu krásnému obrázku, který jste od milostpána dostal; ale myslím, že si papínek zato přece přívětivého slovíčka od vás zasloužil. Nevíte, že za sto zlatých mají páni v parlamentu nejméně desetkrát mluvit?

Karel (ukazuje, že je mu líto, že nemůže mluvit; pak si zpomene, že má psát, ukazuje Kašparovi rukou rychlé psání).

Kaš. Aha! rozumím. (Jde do vedlejšího pokoje pro kabát a kartáčuje ho.)

Karel (netrpělivě se ho posuňky táže, co to znamená).

Kaš. Nu, neporoučel jste, abych vám vykartačoval kabát — takhle? (Jezdí rukou rychle sem tam v povětří.)

Karel (ukazuje mu, že je hlupák, vezme kus papíru a ukazuje mu zřetelněji, že chce psát).

Kaš. Aha, chcete psát?

Karel (svědčí).

Kaš. Ale čím chcete psát? ingoustem? tužkou? křídou? A na čem chcete psát? na papíře? na pergamenu? na tabulce? nebo na palmovém listu, jak nám to ukazovali, když jsme cestovali, v té veliké bibliotéce — kde pak to bylo? víte, jak tam byly suché palmové listy, všelijakými klikyháky poškrábané? Chcete-li na takových listech psáti, to vám nemohu posloužit.

Karel (hrozí mu zlostně).

Kaš. Nu věřte mi, já nevím kde bych je vzal; tady v okolí nerostou žádné palmy.

Karel (popadne ho za prsa a ukazuje mu papír).

Kaš. Ah, vy chcete jen papír?

Karel (svědčí).

Kaš. A to snad také budete chtít péro a ingoust?

Karel (svědčí netrpělivě).

Kaš. A posejpátko?

Karel (vrtí hlavou, že ne).

Kaš. To je chyba; to dělá oko, když se otevře psaní a člověku přitom půl libry barevného písku skočí do očí.

Karel (obrátí ho a strká ven).

Kaš. Již jdu. Tedy papír, péro, ingoust — škoda že také ne písek. (Obrátí se.) Co pak ale pečetní vosk?

Karel (svědčí).

Kaš. Jen bude-li tu ještě jaký; včera jsem roztloukl vaši sklenici, a tu jsem všechen vypotřeboval na slepování.

Karel (hrozí pěstí).

Kaš. Již jdu. (Zase se vrátí.) Jaký pak ale papír si přejete? obyčejný? velínový? royál? bílý? modrý? červený?

Karel (ukazuje, že je mu to lhostejné).

Kaš. O prosím poníženě, to není jedno. Chcete-li dlužníka upomínat, dostačí zcela obyčejný; chcete-li ale psát zamilované psaníčko, k tomu musí být papír se zlatou ořízkou. Anebo směnku? na tu musí být blanket s kolkem.

Karel (dupe zlostí a vyhrožuje mi bitím).

Kaš. Nu, nu, již jdu. (Pro sebe.) Což mu dnes žádného holomka nebo hlupáka nevyloudím? (Odejde.)

Karel (sám, vezme Eliščinu podobiznu, milostně na ni hledí a přisahá jí něme, že bude mlčet).

Kaš. (přináší kalamář, péro, papír a rozžatou svíci).

Karel (sedne a píše).

Kaš. Musím vám, milostpane, vypravovat —

Karel (poroučí mu, aby mlčel).

Kaš. (nedbaje toho). Velmi veselý kousek, který se mi včera večer přihodil.

Karel (opakuje svůj zákaz).

Kaš. Že mám mlčet? S dovolením, to já tak lehce nedovedu jako vy. Předně nejsem žádný kartuzián, a kdybych i byl kartuziánem, směl bych říci: *memento mori.* Za druhé nezasedám za žádným radním stolem, a kdybych i zasedal a byl radou, směl bych přece říci: *fiat justitia.* Za třetí nejsem němý, a kdybych i němým byl, směl bych přec třeba nesrozumitelné zvuky ze sebe vyrážet. Považte jen, kdyby tak všem v domě zde napadlo mlčet jako ryby, to by bylo roztomilé vyražení. Ne, bohuchvála, já umím mluvit, a nechci to ani u vás zapomenout. Řečí, ať již moudrou nebo hloupou, rozeznává se člověk od zvířete; každý blázen umí mluvit, ale i nejmoudřejší slon toho nedovede.

Karel (píše pilně, Kašpara si nevšímaje).

Kaš. (stranou). Všechno moje namahání marné; již věru nevím, co mám začít. Zbývá mi jen ještě

jeden prostředek — obyčejně mi přikazuje, abych mu jeho psaní zapečetil — na tom spočívá má poslední naděje.

Karel (složí napsaný list a ukazuje Kašparovi, aby ho zapečetil).

Kaš. (pro sebe). Chválabohu! (Nahlas.) Rozumím, milostpane. (Pečetí a drží přitom list tak blízko svíčky, že se od ní zapálí.)

Karel (rozzlobí se, vezme hůl, hodně ní Kašparovi nabije a ve zlosti odejde).

Kaš. Ovej! ovej! tohle je podivná výmluvnost. Já chtěl jen morální výprask, ale můj pán je hrozný materialista. (Ošívá se.) A kdyby jen jediný z jeho obyčejných komplimentů *ústně* byl připojil; jindy jich celý slovník odříkává, dnes ale ani toho nejmenšího ťulpasa nevyslovil.

Výstup 5.

Vlk. Kašpar. Potom doktor *Bulík.*

Vlk. Nu, podařilo se ti?

Kaš. Tak napolo.

Vlk. Mluvil?

Kaš. Ústy ne, ale oběma rukama. Nadarmo jsem si sám celé plíce vymluvil, že jich tam již nemám ani lot, on však, němý jako kapr, popadl hůl a ve vší tichosti mi vyprášil.

Vlk. Snad neoněměl skutečně?

Kaš. Skutečně, pravím vám, oněměl jako jeho nebožka babička, když skonala.

Vlk. Zdali pak by nějaká mrtvice —

Kaš. Co se dotýče obou ramen, ta nejsou raněna, pohybuje nimi bez překážky.

Vlk. Bylo by to ukrutné neštěstí! (Klepání na dvéře.)

Kaš. (křičí). Dále!

Bulík (vejde). Mnohovážený pane Vlku, byl jsem sem vyzván, abych pomohl těžce nemocnému —

Vlk. Ano, pane doktore, můj syn, můj jediný syn oněměl.

Bulík. Oněměl? Ajaj!

Vlk. Ani slova z něho nemůžem dostat.

Bulík. Ani slova? Ajaj!

Vlk. Ostatně ale jí, pije, spí jako obyčejně.

Bulík. Jako obyčejně? Ajaj!

Vlk. Co o tom soudíte, pane doktore?

Bulík. Co o tom soudím? Ajajaj!

Kaš. (stranou). To já také mohu dělat doktorát, „ajaj" umím už dávno.

Vlk. Neráčil byste se trochu zřetelněji vyjádřit?

Bulík (po dlouhé přestávce velmi vážně). Víte, pane, čeho nejdříve zde považiti třeba?

Vlk. To bych právě rád věděl.

Bulík. Nejdříve se musí zjistit, kde ta chyba vězí.

Kaš. (stranou). Ajajaj!

Bulík. A co asi myslíte, kde že to najdu?

Vlk. Nuže? nuže?

Bulík. V jeho jazyku.

Vlk. Skutečně?

Kaš. (stranou). Ajaj ajaj! co ti doktoři všecko nevědí!

Bulík. Prosím, neračte mi skákat do řeči. Jazyk — myslíte, že je jazyk jen kus masa? Ó to byste se velmi mýlil. Víte-li, že jsou čivy po celém našem těle rozvětveny?

Vlk. Ach bohužel, to vím, má žena má denně křeče.

Bulík. To můžete být rád, neboť křečovití lidé jsou jemnější soustavy, citlivější, čilejší a tak dále.

Vlk. Prosím, abysme ten jazyk nezamluvili —

Bulík. Ano, jazyk — jazyk má čivy, které vycházejí z mozku, a sice od zadu ku předu. Kterak jazyk vypadá, to víte?

Vlk. Ano, ano.

Bulík. Spočívá svým zadním širším koncem v tak zvané jazykové kosti, která má podobu podkovy.

Vlk. Vždyť ale já nežádám žádnou přednášku o pitvě.

Bulík. Jen ztrpení, držte svůj jazyk lépe za zuby. Pod předním špičatým koncem jazyka je sponka, která, je-li srostlá, musí se proříznout.

Vlk. Můj syn nemá srostlou sponku; sotva byl rok starý, již mluvil, a až do posledních osmi dnů nebylo pozorovati, žeby měl vespod přirostlý jazyk.

Kaš. To mohu dosvědčit.

Bulík. Tedy to vězí v čivách.

Vlk. Snad jsou mrtvicí raněny?

Bulík. Ano, pane — *raněny*! (Pronese poslední slovo se silným důrazem a máchne přitom rukou, takže Kašpara s udivením naň hledícího uhodí.) Teď to víte.

Kaš. (chopí se za uhozené místo). Teď jsem také raněn.

Vlk. Ale co je příčinou této hrozné nemoci? Moje manželka myslí, že nějaká nesmírná žalost.

Bulík. Proč ne? veliké žalosti jsou obyčejně němé.

Vlk. Na okamžik ano, ale po celý týden?

Bulík. Kdo může žalosti předpisovat, jak dlouho má být němou?

Vlk. Nu, je-li tomu tak, zdali pak je nějaká pomoc možná?

Bulík. Pomoc? hahaha! pomoc? Já tu stojím, a vy pochybujete?

Vlk. Tedy se přičiňte.

Bulík. Ano, přičiním se. Za dvě nebo tři léta bude úplně zdráv.

Vlk. Můj Bože, tak dlouho?

Bulík. Nedělejte si z toho nic, třebas to ještě déle trvalo.

Vlk. Jsem již starý; kdo ví, dožiju-li se toho.

Bulík. Jen když se toho váš syn dožije. Pošlete pro něj.

Vlk (ke Kašparovi). Jdi, zavolej ho.

Kaš. (odejde).

Bulík. Zdá se, že naší slavné vědě mnoho nevěříte, pane?

Vlk. Žádná věda není úplná, v každé je mnoho záhadného.

Bulík. Zakladatel naší vědy, Eskulap, byl jako bůh ctěn, pročež naše lékařství je právě božská věda.

Vlk. Inu, do nebe nám pomahá, to je pravda.

Bulík. Žádné ousměšky, pane; již minuly časy, kde jistý zlořečený Moliérius opovážil se dělati z lékařů na divadle tatrmany; zato ale také zemřel, aniž by byl k tomu lékaře potřeboval.

Vlk. Tu je můj syn.

Výstup 6.

Karel. Kašpar. Vlk. Bulík.

Bulík. Ah! jen dále, mladý pane. Ano, ano, je němý, vidím mu to již na očích.

Vlk. Jakže, na očích?

Bulík. Což nepozorujete ten němý pohled? Arci, to jen *my* můžeme poznat!

Kaš. Jindy můj pán rád mluvíval očima.

Bulík. S tou mluvou je již u něho také amen.

Vlk. Milý synu, tento znamenitý muž tě uzdraví.

Karel (ukazuje, že se mu to nepodaří).

Bulík. Mladý pán se zdá také být nevěřícím.

Karel (svědčí).

Bulík. Nu, nu, však on bude brzy jinak mluvit.

Vlk. Jen kdyby již aspoň *nějak* mluvil!

Bulík (sahá Karlovi na tepnu). Vaše žilobití? — Aha! myslil jsem si to, *němé* žilobití! — Teď ukažte jazyk.

Karel (nechce).

Bulík. Pravím: jazyk, vypláznete ho.

Vlk. Prosím tě, synu!

Karel (nechce).

Bulík. Tedy řekněte, proč nechcete jazyk ukázat?

Kaš. I ty můj tatíčku skákavý! kdyby to mohl říci, tedy by nebyl němý.

Bulík. Dobře, dobře, ta poznámka vám dělá čest.

Kaš. O, prosím!

Bulík. Nuže, mladý pane, žádné okolky. Nemám času dlouho se zdržovat; mám ještě více pacientů, kteří již pracujou k hodince a beze mne nemohou umřít. Tedy ven s jazykem!

Karel (směje se a ukazuje jazyk).

Bulík (hledí naň skrz brejle). Ano, ano, kdo není znalec, myslil by, že je to čerstvý, zdravý jazyk; já ale, já vidím, že je zapálený a uvnitř nahnilý. Na štěstí mám zde své nástroje, a hned umělým říznutím — (Hledá v kapse.)

Karel (uteče).

Bulík. Hej, mladý pane! jen dva nebo tři žejdlíčky krve —

Kaš. Ani náprstek nedá.

Bulík. Pane Vlku, váš syn třeští. Mrtvice nejen jeho jazyk ranila, nýbrž i jeho mozek zasáhla. Pravím vám, že je váš syn blázen, němý blázen!

Kaš. Ó že není každý blázen němý!

Bulík. Musí se chytit, svázat a přikovat, a až bude dobře svázán a přikován, potom pro mne pošlete a uvidíte své divy. (Odejde.)

Kaš. To je muž, ten by *mrtvým* jazyk rozvázal!

Vlk. Také *to* se nepodařilo. Kde nyní bude pomoci?

Výstup 7.

Žofie. Vlk. Kašpar.

Žofie (vstoupila při posledních slovech). Kde? U Elišky, můj milý, a nikde jinde.

Kaš. Ó ano! před tím doktorem jistě neuteče.

Žofie. Pusť pak jednou z mysli ty proklaté peníze a uvaž Eliščiny vnady, její jemnost, skromnost a poslušnost. Kde bys našel lepší nevěstu?

Vlk. I buď si tedy, já se poddám. Však ona se Eliška sama za to poděkuje, aby si vzala němého muže.

Žofie. Již jsem s ní o tom mluvila; miluje ho tak vroucně, že si ho vzdor jeho neštěstí chce vzíti.

Kaš. To je holka!

Žofie. A nemyslíš, pane manželi, že, až se Karel dozví, že k jeho nejvřelejšímu přání svoluješ, způsobí mu to nesmírnou radost, takže jeho jazyk, nesmírnou žalostí spoutaný, nyní opět opačným otřesením čiv se může rozvázat?

Vlk. Možná, možná. Chci to zkusit. Kašpare, jdi pro něj; řekni mu, že tu již není žádný doktor

Bulík, nýbrž něco zcela jiného že jej zde očekává; *co* ale, mu neříkej, aby to pak mělo lepší účinek.

Kaš. (odejde).

Žofie. Eliška je ve vedlejším pokoji, musím ji na to připravit. (Odejde.)

Vlk. Nemám velké naděje. Kdyby *ona* byla němá, to by *mohlo* být šťastné manželství, ale *on!*

Výstup 8.

Karel. Kašpar. Vlk.

Vlk. Pojď sem, milý synu, něco milého ti musím sdělit. Víš-li pak co?

Karel (vrtí hlavou, že ne).

Vlk. Něco o Elišce.

Karel (je velmi pohnut).

Vlk. Já jsem ji proskoumal a shledal jsem, že je tebe hodna.

Karel (líbá radostně otci ruku).

Vlk. Promluv jen slovíčko, a ona bude tvou.

Karel (v největším pohnutí, chce několikráte promluvit, vždy se ale přemůže).

Kaš. (bouchá mu pěstí do zad a všelijakými komickými prostředky mu hledí k řeči pomoci).

Vlk. Nuže, nemůžeš-li dosud mluvit, tedy je po všem veta, neboť nahlídneš, že taková dívka si žádného němého muže nevezme.

Karel (padne otci k nohoum).

Vlk. Ubohý hochu, lituju tě!

Výstup 9.

Žofie. Eliška. Předešlí.

Vlk (k přicházejícím). Vše marné, jeho nemoc je nezhojitelná!

Žofie (ke Karlovi). Upokoj se, šlechetná Eliška chce přece býti tvou.

Vlk (k Elišce). Skutečně? Já již nemám nic proti tomu.

Eliška. Zahanbena přijímám své štěstí z vašich rukou, a zapudím zato vaši žalost. (Ke Karlovi.) Karle, jsem s vaší poslušností spokojena — nyní mluvte!

Karel (velmi rychle). O můj otče! máti má! drahá Eliško! Sním anebo bdím? není to klam? vaše srdce, vaše ruka mou? drazí rodičové dávají nám své požehnání? Ha! kde naberu slov, abych mohl své city dáti na jevo?

Kaš. Div divoucí! teď to mele, že je strach, aby si zase jazyk nevyvrknul.

Žofie. Jaké to překvapení!

Vlk (hrozí Elišce prstem). Oklamali jste nás!

Eliška. Ne, drahý otče! Že to bude míti takové následky, toho jsem se v skutku nenadála. Jen jeho lásku ke mně jsem chtěla zkoušet a jeho trochu přílišnou výmluvnost oblomit; proto se mi musel zapřisáhnout, že dříve nepromluví, dokud já mu to nedovolím. Nyní vidím, že také umí poslouchat a své náruživosti na uzdě držet.

Karel. O má Eliško! Mně není žádných jiných slov třeba než těchto dvou: miluji tě! (Obejme ji.)

(Opona spadne.)

